

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 101002/B/2018/36097107838907396

HOSPODÁRSKY VÝZNAM ZMENKY

Bakalárska práca

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

HOSPODÁRSKY VÝZNAM ZMENKY

Bakalárska práca

Študijný program:	Ekonómia a Právo
Študijný odbor:	NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO PRÁVO
Školiace pracovisko:	Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva Právnická fakulta Univerzity Komenského
Vedúci bakalárskej práce:	JUDr. Branislav Jablonka, PhD.

ABSTRAKT

Závěrečná bakalářská práce je zaměřená na institut zmenky a její všeobecný hospodářský význam. Jedním z hlavních cílů práce je dostat zmenku do povědomí ekonomických subjektů a poukázat na často přehlídané možnosti využití zmenky. Důraz kládeme zejména na právní a ekonomický charakter zmenky a její vymezení jako cenného papíru. Za hospodářsky významné považujeme hlavně základní funkce zmeniek jako například platobní a úvěrová funkce. Obsah se formálně člení na tři kapitoly a několik podkapitol. V první kapitole popíšeme historický vývoj zmenky, od její vzniku až po současnou kodifikovanou právní úpravu. V kapitole dva se zaměříme na všeobecné vymezení institutu zmenky jako cenného papíru, v rámci čeho si zmenku klasifikujeme podle různých kritérií. Stručně si zadefinujeme vlastní a cizí zmenku, přičemž uvedeme obligatorní a fakultativní náležitosti zmenky. V třetí kapitole budeme charakterizované základní a odvozené funkce zmeniek, přičemž tato kapitola bude tvořit „gro práce.“ Nakonec v závěru práce se pokúsíme shrnout získané poznatky a zdůraznit podstatné informace hospodářského významu zmenky. V závislosti od získaných poznatků vyhodnotíme, či jsme splnili stanovené cíle a potom zaujmeme nové stanovisko k problematice.

Klíčové slova: zmenka, zmenkový a šekový zákon, hospodářský význam, remitent, funkce zmeniek, indosament.

ABSTRACT

The final bachelor thesis is focused on the institute of bill of exchange and its general economic importance. One of the main goals of the work is to get into awareness of economic subjects bill of exchange and to point out the often overlooked possibilities of using the bill of exchange. We emphasize especially the legal and economic nature of the bill of exchanges and its definition as securities. Economically important we consider mainly the basic features of bills such as payment and credit function. The content is formally divided into three chapters and several subchapters. In the first chapter we describe the historical development of the bill, from its origin to the present codified legal regulation. In Chapter Two, we will focus requisites on the general definition of the Bond Institute as a security, in which we classify the Bond by different criteria. We will briefly define own and foreign type of bills by specifying the obligatory and facultative requisites of the bills of exchange. In the third chapter, the basic and derived functions of bills will be characterized, and this chapter will be „gro of the work“. Finally, at the end of the thesis we will try to summarize the acquired knowledge and to emphasize the essential information of the economic significance of the bill. Depending on the knowledge gained, we will review whether we have achieved the set goals and then we take a new standpoint on the issue.

Key words: bill of exchange, Bills of Exchange and Checks Act, economy importance, remitter, functions of bills, endorsement.

Predhovor

Ako vyplýva už z názvu bakalárskej práce na titulnom liste, témou ktorej sa budeme venovať je hospodársky význam zmenky. Hlavným impulzom pre výber témy bol záujem a snaha autorov poukázať na hospodársky význam zmenky, jej rôznorodé ponímanie, respektíve potenciálne využitie v súkromnom sektore, najmä v bežnej obchodnej a bankovej praxi.

Táto práca je určená prevažne študentom vysokých škôl so zameraním odboru na právo alebo na ekonómiu, avšak rovnako tak môže byť užitočná najmä pri rozhodovaní a kreovaní finančných portfólií pre podnikateľské subjekty a v konečnom dôsledku aj pre laickú verejnosť.

Práca je vytvorená hlavne za účelom poskytnutia relatívne komplexného náhľadu do zmenkového práva od vzniku, cez pokusy kodifikácie a nadnárodnej unifikácie zmenkového práva až po súčasnú právnu úpravu. Autori si kladú za cieľ zoznámiť čitateľov práce s aplikáciou a významom jednotlivých inštitútov zmieniek ako sú napríklad indosament či akcept zmenky, ktoré osobné považujú z hospodárskeho hľadiska za neopomenuteľné. Rovnako tak poukážeme na rôznorodosť a postavenie účastníkov zmenkových vzťahov, jednak pri vlastných, ale aj cudzích zmenkách. Napokon sa osobitný dôraz bude venovať jednotlivým funkciám zmieniek, pričom v nadväznosti na to sa pokúsime vysvetliť hospodársky prínos a ekonomický význam pre podnikateľské subjekty.

Nedávne udalosti spojené s falšovaním a nedobromyseľným nakladaním so zmenkami vykreslili zmenky v negatívnom svetle, čím podryli dôveru verejnosti ako aj podnikateľských subjektov k už aj tak týmto čoraz menej využívaným finančným nástrojom. V nadväznosti na tieto skutočnosti si dovoľíme čo najobjektívnejšie zaujať naše stanovisko a vysvetliť reálny hospodársky význam zmieniek, ktoré napriek všetkým pochybnostiam zohrávajú dôležitú úlohu v obchodnej a bankovej praxi. Za jeden z hlavných stanovených cieľov tak považujeme – zvýšiť touto prácou právne povedomie čitateľov a vyvolať tak konštruktívnu diskusiu, ktorá by v konečnom dôsledku mohla prispieť k rastu záujmu o zmenky.

Pri tejto príležitosti si dovoľujem poďakovať môjmu školiteľovi JUDr. Branislavovi Jablonkovi, PhD., vďaka ktorému mohla vôbec vzniknúť táto práca. Ďakujem mu najmä za ochotu, za zodpovedný a odborný prístup k tejto problematike, ako aj za všetky usmerňujúce rady a poskytnutú pomoc pri vypracovaní bakalárskej práce. Zároveň sa chcem poďakovať svojej rodine, priateľke a priateľom za dlhoročnú podporu a motiváciu, rovnako tak všetkým ostatným, ktorí svojim spôsobom prispeli k tejto práci.

OBSAH

ÚVOD	9
1. Historický vývoj zmeniek	10
1.1. Vznik a vývoj zmenkového práva.....	10
1.2. Genéza inštitútov akceptu a indosamentu zmenky vo vývoji zmenkového práva.	12
1.3. Kodifikácia a unifikácia zmenkového práva.....	15
1.4. Súčasná právna úprava zmenkového práva v poriadku SR	17
2. Všeobecne vymedzenie zmenky ako cenného papiera.....	19
2.1. Klasifikácia zmenky ako cenného papiera.....	21
2.2. Vlastná zmenka a jej obsahové náležitosti.....	22
2.3. Cudzia zmenka a jej obsahové náležitosti.....	25
3. Hospodársky význam zmenky	27
3.1. Platobná funkcia – zmenka ako finančné aktívum.....	28
3.2. Funkcia uchovávateľa/nositeľa hodnoty a zdroj bohatstva.....	31
3.3. Úverová funkcia	33
3.4. Odvođené funkcie zmeniek.....	37
3.4.1. Legitimačná funkcia	37
3.4.2. Prevodná funkcia	39
3.4.3. Garančná/Zabezpečovacia funkcia	39
3.4.4. Zmenka ako prostriedok budúcich platieb.....	41
ZÁVER.....	43
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	45

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

atď. – a tak ďalej

ČSFR – Československá federatívna republika

OSN – Organizácia spojených národov

ObčZ alebo **Občiansky zákonník** – Zákon č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník

ObchZ alebo **Obchodný zákonník** – Zákon č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník

resp. – respektíve

SR – Slovenská republika

t. j. – to jest

tzv. – takzvané

UNCITRAL – komisia OSN pre obchodné právo

Ústava SR – Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení a doplnení neskorších ústavných zákonov

ZCP alebo **Zákon o cenných papieroch** – Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách v znení a doplnení neskorších predpisov

ZZaŠ alebo **Zmenkový a šekový zákon** – Zákon č. 191/1950 Z. z. zmenkový a šekový v znení a doplnení neskorších predpisov

ÚVOD

Dôvodom prečo sme sa rozhodli pre výber tejto témy bol najmä záujem zoznámiť sa bližšie s pomerne rozsiahlou problematikou zmenkového práva, súborne kodifikovanou v zmenkovom a šekovom zákone. Z doposiaľ nadobudnutých vedomostí a skúseností sme zastávali stanovisko, že inštitút zmenky je už zastaraným finančným nástrojom peňažného a kapitálového trhu, ktorého účel sa časom a neustálou modernizáciou finančných aktív limitoval už len na zabezpečovanie poskytnutých úverov v súkromnoprávnom sektore.

Vzhľadom k tomu, že témou záverečnej práce je hospodársky význam zmenky, rozhodli sme sa, že čitateľov práce v prvom rade zoznámime s historickým kontextom tohto inštitútu a jeho genézou až po aktuálnu platnú právnu úpravu zakotvenú v právnom poriadku SR. Práve prvá kapitola bude popisovať vznik a formovanie zmenky, no najmä účel jej vystavenia a spôsoby použitia. Vyjadríme sa k prelomovým inštitútom zmenkového práva ako sú akcept a indosament zmenky, ktoré kompletne zmenili spôsob využívania zmenky a naštartovali tak hospodársky rozmach zmeniek. Taktiež sa stručne pokúsime zhrnúť národné a medzinárodné snahy o zjednotenie a súbornú kodifikáciu zmenkového práva, pričom napokon nadviažeme na súčasnú zmenkovo-právnu úpravu uzákonenú v roku 1950 a s menšími úpravami dodnes platnú v právnom poriadku SR.

Druhá kapitola bude venovaná základnému vymedzeniu zmenky ako cenného papiera. Zároveň si zmenku druhovo rozdelíme na zmenku vlastnú a cudziu, pričom ich bližšie charakterizujeme, popíšeme jednotlivo ich zákonné formálne a obsahové náležitosti a vysvetlíme účel a spôsob ich využitia v bežnej praxi.

Nosná časť práce však bude venovaná najmä hospodárskemu významu zmeniek, ku ktorému sa vecne vyjadríme a zaujmeme stanovisko. Práve v tretej kapitole zdôrazníme reálny hospodársky význam zmeniek a ich teoretické využitie na jednotlivých funkciách zmeniek, ktoré budú tvoriť základné piliere tejto práce. Osobitne vysvetlíme hlavné a odvodené funkcie s dôrazom na právne a ekonomické súvislosti.

Hlavným cieľom autorov tejto práce je teda snaha poskytnúť relatívne komplexný náhľad do zmenkového práva s dôrazom na hospodársky význam zmeniek, ako aj prípadné zvýšenie záujmu o zmenky prostredníctvom poukázania na časté chyby a správne využívanie zmeniek. V konečnom dôsledku je teda cieľom autorov aj zvýšenie právneho povedomia čitateľov v oblasti stále sa rozvíjajúceho zmenkového práva.

1. Historický vývoj zmeniek

1.1. Vznik a vývoj zmenkového práva

Počiatky vzniku zmenkového práva sa viažu na obdobie stredoveku – konkrétne sa jedná o prelom 12. až 13. storočia na území dnešného Talianska. Vznik tohto právneho odvetvia sa spája s nevyhnutnou potrebou reagovať na vtedajšie geopolitické podmienky t. j. na neustále rozvíjajúci sa zámorský obchod a rastúci hospodársky vplyv jednotlivých severo-talianskych miest ako sú Benátky, Florencia či Janov. Najväčšiu zásluhu na vývoji zmenky ako samostatného súkromnoprávneho inštitútu možno prideliť práve vtedajším talianskym podnikateľom najmä obchodníkom, ale aj bankárom, zmenárnikom – kampsorom a finančníkom čo vo svojom diele deklaruje aj CIRÁK, podľa ktorého: „*Rozkvet zámeny peňazí a obchod s peniazmi sa začal najskôr v Taliansku, odkiaľ sa v rannom stredoveku zásady, pravidlá a zvyklosti tohto obchodu rozšírili aj do ostatnej Európy o čo sa zaslúžili taliansky zmenárnici, podľa ktorých sa zámena peňazí nazývala lombardom.*“¹ Rozkvet zámorského obchodu však prinášal aj mnohé nové problematické otázky. V prvom rade vznikala otázka akým spôsobom čo najefektívnejšie zabezpečiť transportovaný majetok a aj v prípade vzniku nežiaducich okolností ochrániť jeho hodnotu. Ďalším významným problémom bola devízová rôznorodosť spojená s transakciami v rôznych destináciách odbytu. Jedným z riešení boli práve zmenkové listiny, ktoré sa vysporiadali jednak s otázkou zabezpečenia predmetných tovarov – preplatenia peňažných súm ako aj s devízovou roztrieštenosťou². Ako bolo už vyššie uvedené dôležitú funkciu zohrávali vtedajší zmenárnici – kampsori³, ktorí obchodníkom pri transporte tovarov vystavovali zmenkové listiny za účelom zabezpečenia peňažnej hotovosti a odbremenenia od potreby dispozície s väčším množstvom likvidnejších prostriedkov⁴. V týchto zmenkových listinách sa kampsori zaviazali obchodníkom, že (následne po transporte tovaru do cieľovej destinácie – v platobnom mieste) preukázaním zmenky („cambium“ alebo „lettera di cambio“) bude osobne kampsorom⁵ respektíve na rad vyplatená uvedená suma v hotovostných peniazoch jeho veriteľovi od iných kampsorov⁶, s ktorými boli zmluvne

¹ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenkové právo v Slovenskej republike. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0. s. 26.

² CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenky v praxi a podnikaní. Bratislava: Petrus, 1999, ISBN 80-88939-03-8. s. 9.

³ Campsores/bancheri/peňazomenci boli v podstate verejní úradníci, ktorí svoju činnosť vykonávali predovšetkým na základe štátno-mocenského oprávnenia vo forme autorizovanej licencie, takže listiny ktoré vydávali mali verejnoprávny charakter.

⁴ Likvidita vyjadruje okamžitú schopnosť transformovať majetok respektíve aktíva do peňažnej formy.

⁵ Vlastná zmenka bližšie v podkapitole 2.2.

⁶ Cudzia zmenka („litterae tractae“ alebo „trata“) bližšie v podkapitole 2.3.

dohodnutí. Vzhľadom na uvedené začali vznikať záväzkovo-právne vzťahy, ktoré si vyžadovali určitú zmluvnú reguláciu ako aj spôsob a miesto vyrovnávania vzájomných pohľadávok vznikajúcich zo zmenkových listín, M. KUDZBEL vo svojej literatúre uvádza, že: „*obchodníci sa stretávali na vyhradených miestach, ktoré sa v týchto dobách nenazývali burzami ale loggiami. Boli to talianske konzulárne domy v ktorých sa obchodovalo zo zmenkami.*“⁷ V dôsledku potreby zabezpečenia plnenia záväzkov sa vyvinul zmenkový trh, prostredníctvom ktorého sa nielen že začali vzájomne uspokojovať pohľadávky kampsorov či obchodníkov, ale na ktorých sa postupne so zmenkami začalo obchodovať. Zavedenie inštitútu zmenky sa rýchlo rozšírilo po celej Európe a postupne ho začali využívať a akceptovať takmer všetky vtedajšie európske veľmoci, čím výrazne vzrástol hospodársky význam zmenky ako zabezpečovacieho prostriedku. V záujme zjednodušenia a určitosti sa pri využití zmenkových listín postupne začali zavádzať aj tzv. sprievodné alebo doprovodné listy, ktoré na jednej strane špecifikovali podmienky transakcie a zároveň deklarovali právny nárok veriteľa respektíve držiteľa samotnej zmenky. Sprievodné listy spočiatku tvorili kvázi prílohu k zmenke, pričom sa odovzdávali spoločne so zmenkou priamo kampsorovi, ktorý ju musel prijať a vyplatiť sumu uvedenú na zmenke. Avšak neskôr význam sprievodných listov narástol do takej miery, že na preukázanie nároku a z neho vyplývajúceho práva na zaplatenie pohľadávky postačovala samotná existencia sprievodného listu (adresovaného konkrétnemu kampsorovi), ktorý akoby nadobudol funkciu platobného príkazu, čím sa hospodársky význam zmenky v ponímaní platobného prostriedku čiastočne dostal do úzadia⁸. CIRÁK v súvislosti s platobnou funkciou zmenky vo svojej literatúre uvádza: „*V prípade použitia zmenky vo funkcii peňazí ako platidla za účelom splnenia záväzku, je tento záväzok splnený prevodom alebo vystavením zmenky na predávajúceho.*“ v nadväznosti na to už len dodáva že: „*...nad'alej existuje iba záväzok zo zmenky.*“⁹

Netrvalo dlho a v priebehu niekoľkých storočí význam zmenky opäť vzrástol. V roku 1541 v belgickom meste Antverpy sa zmenka inštitucionalizuje, a to vo forme prvej špecializovanej burzy zmeranej najmä na cenné papiere. V dôsledku vzniku špecializovanej burzy sa zmenka ako jeden z druhov cenných papierov definitívne zapísala do povedomia vtedajších obchodníkov, s čím súvisel aj následný rozmach burzových inštitúcií v rámci európskych štátov akými boli hlavne burzy vo francúzskych mestách Paríž, Lyon či Toulouse. Predmetom

⁷ KUDZBEL, Martin. Cenné papiere a finančný trh. Bratislava: MIKA-Consult, 1999, ISBN 80-967295-7-8. s. 90.

⁸ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenkové právo v Slovenskej republike. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0. s. 28.

⁹ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenkové právo v Slovenskej republike. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0. s. 19.

obchodov na burzách boli predovšetkým cenné papiere vo forme dlhopisov a zmeniek, pričom dopyt po cenných papieroch rástol nepriamoúmerne s dopytom po drahých kovoch a minciach. Na rozdiel od drahých kovov alebo mincí, veľká výhoda cenných papierov spočívala práve v tom, že v danej dobe boli výlučne v listinnej podobe, čo zjednodušilo najmä ich obchodovateľnosť/prevoditeľnosť, nakoľko sa celý proces zrýchlil a odbremenil sa od potreby materiálnej (fyzickej) výmeny peňažných prostriedkov, či iných statkov aj napríklad vo forme drahých kovov. V súvislosti s nadobúdaním kapitálu je prevod vlastníckych práv k cenným papierom oveľa rýchlejší a efektívnejší ako prevod veľkého množstva drahých kovov respektíve iných statkov, s ktorými sa nevyhnutne spájajú vyššie náklady¹⁰. S ďalším rozmachom obchodu s cennými papiermi na burzách s ohľadom na geopolitické a ekonomické podmienky náhle rázne vzrástol dopyt po kapitáli, čo v značnej miere prispelo k rozvoju inštitútu zmenky už nielen ako zabezpečovacieho či platobného prostriedku, ale práve ako úverového prostriedku.

1.2. Genéza inštitútov akceptu a indosamentu zmenky vo vývoji zmenkového práva

Významný prelom, ktorý ovplyvnil moderné zmenkové zákonodarstvo nastal vo zmenkovom práve vo dvoch fázach. Prvou fázou bolo zakotvenie inštitútu akceptu ako skriptúrneho vyhlásenia na zmenke, v ktorom sa adresát výstavcovho príkazu – trasát písomne zaviazal, že za zmenku zaplatí oprávnenej osobe. Zjednodušene povedané na prijatie či akcept zmenky stačí, aby sa zmenečník (dovtedy nezaviazaná tretia osoba) podpísal na prednú stranu zmenky ku svojmu menu a priezvisku alebo krížom cez listinu. Dôležité je poznamenať, že samotný podpis zmenečníka nie je obligatórnou náležitosťou zmenky (tou je len jeho identifikácia – meno a priezvisko), a teda prípadná absencia podpisu zmenečníka nespôsobuje neplatnosť zmenky ako takej. Kolektív autorov pod vedením profesora Hanesa a Gálisa uvádza, že: „Zmenka je platná a účinná aj pred podpisom zmenečníka, resp. aj po tom, keď ju odmietol akceptovať, a zaväzuje osoby, ktoré zmenku podpísali už predtým.“¹¹ Akcept zmenky je určitý prejav vôle – právny úkon s konštitutívnym účinkom, nakoľko zaväzuje tretiu osobu, t. j. zmenečníka, že prevezme záväzok vystaviteľa zmenky a vyplatí sumu uvedenú na zmenke v prospech remitenta ako nadobúdateľa. Akýkoľvek akcept, teda podpis zmenečníka mimo listiny zmenky je absolútne neúčinný, rovnako tak by bol neúčinný podpis osoby akceptanta v prípade, že by táto osoba nebola totožná s osobou zmenečníka identifikovanou na prednej

¹⁰ napríklad náklady na transport, či samotnú úschovu

¹¹ ŠMERINGAI, Peter a Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO. Zmenky, Šeky, Akreditívy. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 1993, ISBN 80-88715-02-4. s. 40.

strane zmenky. Pokiaľ ide o negatívne vymedzenie obligatórnych náležitostí v súvislosti s akceptom zmenky je potrebné uviesť, že zmenka nemôže byť kauzálnym záväzkom, a teda ani akcept zmenky nemôže byť podmienený splnením nejakej podmienky inak by to spôsobovalo neplatnosť akceptu ako aj samej zmenky. Prijatím zmenky sa mení subjekt záväzkového vzťahu, nakoľko v dôsledku akceptu zmenky vstupuje do tohto právneho vzťahu nový subjekt, ktorý sa z pôvodne nezaviazanej tretej osoby uvedenej na zmenke ako zmenečník stáva hlavným zmenkovým dlžníkom povinným plniť – to znamená že k zmene subjektov záväzkovo-právneho vzťahu dochádza na strane dlžníka. Ďalším z účinkov prijatia respektíve neprijatia zmenky je vyplývajúci nárok na zaplatenie sumy zo zmenky nazývaný ako právo regresu, ktoré môže byť tak na strane zmenečníka (v prípade akceptu zmenky) ako aj na strane remitenta.

Začiatkom 17. storočia v súčasnom Taliansku prichádza vo zmenkovom práve druhý zlomový bod resp. druhá fáza, ktorá zaviedla inštitút indosamentu. „*Prvá takáto zmenka pochádza z roku 1600 a je datovaná v Neapoli.*“¹² Zlomový bod preto, lebo v súvislosti so zavedením indosamentu prišla veľká kritika a negatívne ohlasy zo strany bankárov, finančníkov a kampsorov, ktorým dovtedy patril neobmedzený monopol na zmenkové obchody, krytí štátom autorizovanou licenciou. V dôsledku liberalizácie zmenky a nátlaku podnikateľov na zavedenie indosamentu by kampsori úplne stratili úlohu sprostredkovateľa pri zmenkových obchodoch (z čoho si účtovali poplatky – hlavný zdroj príjmov), a preto pristúpili na kompromis, ktorý povolil len jednorazovú indosáciu zmenky, čo znamenalo zachovanie ich funkcie, nakoľko viacnásobnú indosáciu zmenky pôvodné štatúty zakazovali. V nasledovnej dekáde postupne odpadla aj prekážka viacnásobnej indosácie zmenky, a teda je možné tvrdiť, že práve indosament zmenky definitívne potvrdil súkromnoprávny charakter zmenky, pretože na zmenkové obchody už nebola viac potrebná či priam nevyhnutná intervencia zo strany kampsorov, čo viedlo aj k zániku ich funkcie. Pojem indosament vychádza z talianskeho označenia rubu zmenky „in dosso“ „*Podpis pôvodného veriteľa sa totiž dával na rub zmenky (in dosso).*“¹³ Avšak v literatúre je možné sa stretnúť aj s pojmom žirovanie zmenky alebo zmenkové giro, čo súvisí so zavádzaním zmenky do obehu. Indosament taktiež označovaný ako rubopis je teda písomné označenie prevodu na zadnej (rubovej) strane zmenky, ktoré legitimuje osobu indosatára k nárokovaniu si práv vyplývajúcich zo zmenky. Rubopis sa prakticky vyvinul

¹² SPIŠIAK, Ján. Zmenkové právo podľa Ženevských konvencií. Bratislava: Nákladom právnickej jednoty na Slovensku, 1940. s. 9.

¹³ SPIŠIAK, Ján. Zmenkové právo podľa Ženevských konvencií. Bratislava: Nákladom právnickej jednoty na Slovensku, 1940. s. 9.

ako reakcia na potrebu alternatívneho prevodu zmenky. Z doposiaľ známych spôsobov okrem indosácie existuje cesia zmenky, ktorá má charakter postúpenia pohľadávky, pričom tak ako aj indosament, má cesia osobitnú legislatívnu úpravu zakotvenú v zákone č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Účastníci prevodu – indosácie sú výlučne dva subjekty. Na jednej strane je indosant (žirant), ktorý je spravidla v postavení aktuálneho vlastníka/majiteľa zmenky,¹⁴ nakoľko len ten môže legitímne disponovať so zmenkou a na druhej strane je indosatár (žiratár), na ktorého prevodom prechádza vlastnícke právo ku zmenke a spoločne s ním aj práva vyplývajúce zo zmenky. Analogicky tak ako aj pri inštitúte akceptu zmenky sa menili subjekty záväzkového vzťahu, tak aj v tomto prípade do tohto právneho vzťahu vstupuje nový subjekt – indosatár, na ktorého prechádza vlastnícke právo k zmenke ako aj všetky ostatné práva spojené so zmenkou. Avšak na rozdiel od zmeny subjektov pri inštitúte akceptu zmenky, v prípade inštitútu indosamentu dochádza k zmene subjektu na strane veriteľa. Čo je však odlišné je skutočnosť, že prevodom a následný fyzickým odovzdaním zmenky novému nadobúdateľovi sa pôvodný indosant dostáva do postavenia ručiteľa. V závislosti od počtu prevodov zmenky sa potom indosant v postavení ručiteľa dostáva do kvázi zodpovednostného ručiteľského zoznamu, pričom poradie jednotlivých ručiteľov (predchádzajúcich pôvodných indosantov zmenky) sa riadi v závislosti od poslednej indosácie zmenky, to znamená, že posledný indosant sa stáva ručiteľom v prvom rade. Zákonodarca v čl. I ust. § 11 ods. 1 ZZaŠ uvádza, že: „*Každú zmenku, i keď nebola vystavená na rad, možno previesť indosamentom (rubopisom)*.“¹⁵ To znamená, že každá zmenka je prevoditeľná indosamentom, pokiaľ to nie je vylúčené. V prípade, že by sa indosant v postavení vystaviteľa (remitenta) zmenky rozhodol vylúčiť prevoditeľnosť zmenky indosamentom v zmysle čl. I ust. § 11 ods. 2 ZZaŠ, či už prostredníctvom explicitného uvedenia zákazu prevodu rubopisom napr. „nie na rad“ – rektadoložkou¹⁶, obmedzil by tým samotnú prevoditeľnosť zmenky len na jediný zákonný spôsob, ktorým je postúpenie resp. cesia upravená opäť v Občianskom zákonníku. Využitie rektadoložky v súvislosti s prevodom zmenky sa spravidla využíva najmä za účelom dosiahnutia určitého kauzálneho resp. podmieneného konania/plnenia, ktoré by indosamentom nebolo možné legálne docieľiť,

¹⁴ Osobitným druhom prípadu môže byť napríklad situácia, keď by bol na vlastníka zmenky vyhlásený konkurz, a teda by sa dostal do úpadku, kedy by v súvislosti s prevodom vlastníckych práv k zmenke indosantom nebol aktuálny majiteľ – úpadca, ale správca konkurznej podstaty úpadcu, ktorý by v postavení indosanta prevádzal vlastnícke právo k zmenke na indosatára napriek tomu, že nie je vlastníkom zmenky.

¹⁵ Zákon č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov: 2001 : Zákon o cenných papieroch

¹⁶ Rektadoložka predstavuje zákaz ďalšieho prevodu na rad, takže sa v konečnom dôsledku zmenka mení na zmenku na meno. Je dôležité uviesť, že rektadoložku nemožno stotožňovať s pojmom rektaindosament (nejedná sa o synonymum).

nakol'ko inštitút indosamentu sa týka len zmeniek – abstraktných záväzkov, čiže akákoľvek uvedená podmienka v indosamente má nulitný charakter.

1.3. Kodifikácia a unifikácia zmenkového práva

Pôvodné stredoveké zmenkové právo nebolo súborne kodifikované v konkrétnom predpise. Práve naopak, bolo to obyčajové právo, ktoré sa v závislosti od miesta (mesta – krajiny) riadilo vlastnými zvyklosťami zaužívanými v obchodnom styku v danej oblasti. Prvé významnejšie pokusy o zjednotenie zmenkového práva na národnej úrovni boli zaznamenané vo Francúzsku v 17. storočí, v súvislosti s čím SPIŠIAK uvádza, že: „*Významný medzník v tomto vývine znamená Ordonance du commerce z roku 1673 (vypracovaný Savarym na rozkaz Colberta), ktorý bol takmer doslovne reprodukováný vo francúzskom obchode zákone z r. 1807 a platil vo Francúzsku až do roku 1936, t. j. do prijatia jednotného zmenkového zákona*“.¹⁷ Rovnako aj v súčasnom Nemecku (vtedajšie Prusko) sa začiatkom 19. storočia začali objavovať unifikačné snahy, najmä ako dôsledok roztrieštenosti početných právnych úprav, v rámci jednotlivých dovtedy ešte nezjednotených nemeckých štátov. V nadväznosti na to KOTÁSEK vo svojej literatúre píše: „*Tak např. koncem první poloviny 19. století bylo na území tehdejšího německého Bundu v platnosti 56 směnečných zákonů*“.¹⁸ Azda prvý podnet na nadnárodnej úrovni v oblasti zjednotenia zmenkového práva prišiel od belgickej vlády, ktorá vypracovala predbežný návrh zjednoteného zmenkového zákona a následne nadviazala diplomatický styk s ostatnými krajinami za účelom zvolania konferencie. Proces unifikácie zmenkových zákonov na medzinárodnej úrovni sa teda datuje na začiatok 20. storočia. Konkrétne od 23. júna do 25. júla v roku 1910 v holandskom meste Haag sa konala prvá haagska konferencia za účasti 35 štátov.¹⁹ Cieľom tejto konferencie bolo vytvorenie návrhu unifikovaného zmenkového zákona, ktorý by následne po ratifikácii jednotlivé štáty recipovali do svojich vnútroštátnych predpisov, čím by sa definitívne ustálila právna istota v oblasti zmenkového práva. Nebolo prekvapením, že niektoré štáty sa voči unifikácii zmenkového práva v podobe „kontinentálnej úpravy“ v zásade ohradili, nakol'ko mali zaužívané úplne odlišné pravidlá obchodného styku, a navyše ich vnútroštátny poriadok to ani neumožňoval, nakol'ko by to bol protiústavný krok, v dôsledku ktorého by sa, nielen že narušila právna istota, ale aj samotná suverenity štátu, takže v záujme zachovania právnej istoty štáty ako sú USA

¹⁷ SPIŠIAK, Ján. Zmenkové právo podľa Ženevských konvencií. Bratislava: Nákladom právnickej jednoty na Slovensku, 1940. s. 9.

¹⁸ KOTÁSEK, Josef et al. Právo cenných papírů. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 119.

¹⁹ SPIŠIAK, Ján. Zmenkové právo podľa Ženevských konvencií. Bratislava: Nákladom právnickej jednoty na Slovensku, 1940. s. 10.

alebo Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska nesúhlasili s takým priamym zásahom do svojho vnútroštátneho poriadku, akou je recipácia. V zásade ani druhá haagska konferencia, ktorá sa konala od 15. júna do 23. júla 1912 za účasti 37 štátov nepriniesla jednotné riešenie spornej situácie spojenej s unifikačným procesom zmenkového práva, nakoľko aj napriek dohode nedošlo k následnej ratifikácii zmenkového práva, ani len v jednom štáte, ktorý sa konferencie zúčastnil. Avšak tieto dve medzinárodné konferencie neboli zbytočné, pretože potom čo sa vyhrotená politická situácia v Európe po prvej svetovej vojne mierne upokojila prišiel ďalší podnet (tentokrát z popudu Hospodárskeho výboru Spoločnosti národov²⁰) na pokračovanie v zjednocovacom procese v oblasti zmenkového práva, pričom čiastočne revidovaný návrh jednotného zmenkového poriadku vypracovaného počas haagskych konferencií tvoril základ, ktorý mnohé štáty prebrali z veľkej časti až doslovne do svojho vnútroštátneho práva. Výsledkom tohto podnetu bola ďalšia medzinárodná konferencia, ktorá sa začala dňa 13. mája 1930 v Ženeve za účasti 31 štátov vrátane anglo-amerických zástupcov spočiatku nesúhlasiacich s unifikáciou (USA a Veľká Británia). Avšak na rozdiel od predchádzajúcich konferencií tentokrát bola ženevská konferencia úspešná a výsledkom jej rokovaní bolo prijatie troch konvencií,²¹ ktoré väčšina krajín spravidla s nepatrnými formulačnými rozdielmi recipovala do svojich vnútroštátnych poriadkov – výnimkou bolo aj vtedajšie Česko-Slovensko, ktoré síce malo aktívny podiel na rokovaní v Ženeve, dokonca bolo aj signatárom ženevských dohôd, avšak k reálnej ratifikácii nikdy nedošlo.²² Prvou konvenciou, ktorú podpísalo 26 z 31 zúčastnených krajín bol Dohovor o jednotnom zmenkovom práve²³, ktorý sa skladal z dvoch častí – a to z jednotného zmenkového zákona a z dvadsiatich-troch rezerv. Jednotný zmenkový zákon predstavoval spoločný zákonný text, ktorý museli všetci signatári záväzne prevziať – recipovať do svojho vnútroštátneho poriadku. Naopak dvadsaťtri rezerv predstavovalo dvadsaťtri sporných otázok, ktoré ostali ponechané na individuálnu vnútroštátnu úpravu v závislosti od zaužívanej praxe. Druhá konvencia označená ako Dohovor o stretoch záujmov riešila územnú pôsobnosť v rámci prijatých zmenkových zákonov, t. j. kolíznu úpravu a vzájomné potenciálne strety vnútroštátnych predpisov. Napokon tretia konvencia – Dohovor o zmenkových poplatkoch²⁴ bol síce o niečo menej významný, nakoľko

²⁰ Hospodársky výbor Spoločnosti národov reagoval na finančnú konferenciu konanú v roku 1920 v Bruseli, na ktorej si osvojil závery o zjednotení zmenkového práva, a v nadväznosti na to vycítil vhodné podmienky na opätovné zvolanie konferencie a prerokovanie otázky unifikácie zmenkového práva.

²¹ tzv. ženevské konvencie alebo aj ženevské dohovory

²² K zjednoteniu zmenkového práva na území Slovenska (Slovenského štátu) došlo až prijatím zmenkového zákona č. 255/1941 Sl. z., ktorého základ bol napokon aj tak recipovaný zo ženevských konvencií.

²³ Avšak ratifikovalo ho len 19 krajín.

²⁴ Zaujímavosťou je, že tento dohovor podpísala aj Veľká Británia napriek skutočnosti, že predchádzajúce dohovory „bojkotovala“.

upravoval „len“ poplatkovú povinnosť a zakazoval zmluvným štátom viazať platnosť zmenkových prehlásení resp. nárokov vyplývajúcich z nich na dodržiavanie vnútroštátnych poplatkových predpisov – vyhlášok.²⁵ „Ženevské zmenkové právo s výnimkou anglo-amerického zmenkového práva je v súčasnosti najrozšírenejšou celosvetovou úpravou v tejto oblasti.“²⁶ Výsledkom ženevskej konferencie nebolo len prijatie troch ženevských konvencií, ale aj definitívne potvrdenie právneho dualizmu a rozdelenie sa na dva právne smery – angloamerický právny systém²⁷ a európske kontinentálne právo. V súvislosti s unifikáciou zmenkového práva možno spomenúť ešte poslednú medzinárodnú snahu o zjednotenie duálnej právnej sústavy, ktorá prišla čiastočne nevhod v nadväznosti na situáciu po druhej svetovej vojne. Za touto unifikáciou stála komisia Organizácie spojených národov pre obchodné právo (UNCITRAL), ktorá po niekoľkoročnej príprave a po následnom schválení vypracovaného návrhu dohovoru OSN o medzinárodných zmenkách, predložila v roku 1988 tento odporúčajúci návrh Valnému zhromaždeniu OSN na prerokovanie. Avšak nanešťastie neúspešne vzhľadom k tomu, že ku dnešnému dňu príslušné orgány OSN tento dohovor neschválili a tak z neho je doposiaľ len neúspešný návrh. Na záver tejto podkapitoly už iba opätovne dodávame, že zaznamenaný vývoj zmenkového práva má za sebou dlhú a relatívne „strastiplnú“ cestu, ktorá napriek všetkým prekážkam bola úspešne zakončená medzinárodnou unifikáciou zmenkového práva, čo deklaruje aj táto citácia: „Zmenkové právo spolu so šekovým právom – s výnimkou V. Británie – je jediným unifikovaným právom v Európe.“²⁸ Konštatujeme, že gradujúci záujem o súbornú unifikáciu a kodifikáciu inštitútu zmenky – zmenkového práva na medzinárodnej úrovni, resp. recipáciu alebo inkorporáciu zmenkového práva do vnútroštátnych predpisov v rámci jednotlivých krajín, len svedčí o rastúcom význame zmenky v národných hospodárstvach.

1.4. Súčasná právna úprava zmenkového práva v poriadku SR

Za základnú právnu úpravu, resp. formálny prameň zmenkového práva v Slovenskej republike z hľadiska ústavno-právneho môžeme jednoznačne označiť Ústavu SR ako vrcholný predpis s najvyššou právnou silou, ktorý v deviatej hlave – prechodné a záverečné ustanovenia čl. 152 ods. 1 uvádza: „*Ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy zostávajú v Slovenskej republike v platnosti, ak neodporujú tejto ústave. Meniť a zrušovať ich*

²⁵ KOTÁSEK, Josef et al. Právo cenných papíru. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 119.

²⁶ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenkové právo v Slovenskej republike. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0. s. 32.

²⁷ Označovaný aj ako anglosaský smer – je preň charakteristické obyčajové resp. precedentálne právo.

²⁸ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenkové právo v Slovenskej republike. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0. s. 15.

môžu príslušné orgány Slovenskej republiky.“²⁹ Vzhľadom k tomu, že zmenkový a šekový zákon z roku 1950 pôvodne prijatý ČSFR následne prevzatý novokonštituovaným štátom – SR neodporuje Ústave SR ostal v platnosti aj naďalej. Zmenkový a šekový zákon predstavuje „lex specialis“ t. j. osobitný alebo špecializovaný právny predpis, ktorý sa použije prioritne pred všeobecnou právnou úpravou.³⁰ Jedná sa o súkromnoprávnú kogentnú normu, ktorá v sebe ako už z názvu vyplýva zlučuje dva právne inštitúty a ich právnú úpravu. Dovoľme si podotknúť, že napriek možným podobnostiam medzi inštitútom zmenky a inštitútom šeku je potrebné ich interpretovať úplne individuálne, v súvislosti s čím KOVAŘÍK tvrdí, že nemožno ich chápať ako „dve vetvy toho istého inštitútu.“³¹ Kogentnosť normy by sme márne hľadali v niektorom z ustanovení ZZaŠ, nakoľko ho nevyjadruje konkrétne ustanovenie paragrafu tohto zákona, ale naopak jej samotný charakter, ktorý vyjadruje práve jej prísnosť, formálnosť a abstraktnú záväznosť viažucu sa na listinu. KOVAŘÍK vo svojom diele ďalej uvádza: „Uplatnenie zásady, čo nie je zakázané je dovolené, by viedlo k úplnej devalvácii a nepoužiteľnosti týchto inštitútov v obchodnej i podnikateľskej praxi ako aj v občianskych vzťahoch.“³² Pochopiteľne je možné konštatovať, že aplikácia tejto zásady je vylúčená a ZZaŠ je výlučne kogentnou normou. Analogicky možno interpretovať inštitút zmenky, ktorý musí tiež spĺňať určité zákonom stanovené obligatórne náležitosti, pričom ak by nastala situácia, kedy by tam určitá obligatórna náležitosť absentovala, do úvahy by prichádzali tri možné riešenia situácie. Najčastejšie sa stane, že absencia spôsobí neúčinnosť právneho úkonu, v dôsledku čoho, ak by aj subjekty fiktívneho zmenkového záväzkového vzťahu plnili, išlo by len o naturálnu obligáciu. Druhým riešením situácie by bola konverzia právneho úkonu, kedy by síce listina vo forme zmenky nebola podľa ZZaŠ účinná, avšak táto skutočnosť by nebránila vzniku mimo-zmenkového záväzku, napríklad inomínátneho záväzkového vzťahu podnikateľských subjektov v zmysle Obchodného zákonníka. Posledná a zároveň najmenej frekventovanejšia možnosť spočíva v absolútnej neplatnosti právneho úkonu. Súčasná právna úprava zmenkového a šekového zákona sa vnútorne člení na tri články:

- a) Čl. I. Zmenka – komplexná úprava zmenkového práva zameraná na jednotlivé inštitúty zmenky;

²⁹ Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení a doplnení neskorších ústavných zákonov

³⁰ Všeobecnou právnou úpravou sa rozumie v obchodno-právnych vzťahoch prioritne obchodný zákonník a následne v otázkach, ktoré neupravuje subsidiárne občiansky zákonník; obchodné zvyklosti; zásady, na ktorých spočíva obchodný zákonník. Všeobecnou úpravou v občiansko-právnych vzťahoch sa prioritne použije občiansky zákonník.

³¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Zmenky. Žilina: Komora komerčných právnikov SR, 1994, ISBN 80-967201-8-X. s. 2

³² KOVAŘÍK, Zdeněk. Zmenky. Žilina: Komora komerčných právnikov SR, 1994, ISBN 80-967201-8-X. s. 4.

- b) Čl. II. Šek – komplexná úprava šekového práva zameraná na jednotlivé inštitúty šekov;
- c) Čl. III. Spoločné ustanovenia vrátane prechodných a záverečných ustanovení.

2. Všeobecne vymedzenie zmenky ako cenného papiera

Ako je možné postrehnúť v ZZaŠ, definíciu inštitútu zmenky ako takej by sme tu hľadali márne. Obdobne to platí pre jednotlivé druhy zmeniek t. j. vlastná a cudzia zmenka. Napriek skutočnosti, že nosnou témou záverečnej práce je „hospodársky význam zmenky,“ je dôležité si uvedomiť, že inštitút zmenky nemožno chápať monisticky, len ako bankový produkt či výsledok ženevských konvencií, ktorý po všetkých obštrukciách vyústil vo forme prevzatého zmenkového a šekového zákona č. 191/1950 Zb., ale ako súčasť väčšieho komplexného celku, ktorým sú cenné papiere upravené primárne v zákone č. 566/2001 Zb. o cenných papieroch a investičných službách v znení a doplnení neskorších zákonov, a taktiež v pôvodnom zákone č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch. V aktuálnej platnej právnej úprave zákonodarca pojem cenný papier vymedzuje takto: „*Cenný papier je peniazmi ocenený zápis v zákonom ustanovenej podobe a forme, s ktorým sú spojené práva podľa tohto zákona a práva podľa osobitných zákonov, najmä oprávnenie požadovať určité majetkové plnenie alebo vykonávať určité práva voči zákonom určeným osobám.*“³³ Vo všeobecnosti v teórii platí, že cenné papiere sa vymedzujú dvomi základnými znakmi, a to prvým – cenný papier má povahu hmotného substrátu, a druhý znak je vyjadrený v samotnej cennosti listiny³⁴. Charakter hmotného substrátu vyjadruje skutočnosť, že cenný papier je materiálnou listinou – hmotnou schránkou, ktorá zachytáva informácie obsiahnuté v určitých typových obligatórnych náležitostiach v závislosti od druhu cenného papiera. Avšak v súčasnosti, v dôsledku technologického vývoja sa v záujme zabezpečenia čo najvyššej ochrany týchto iných majetkových hodnôt v podobe cenných papierov, respektíve transparentnosti a životnosti listín sa evidujú cenné papiere aj v elektronickej podobe³⁵. Druhým znakom, t. j. cennosť samotnej listiny sa viaže na obsah, respektíve na konkrétne informácie, ktoré majú buď konštitutívny alebo deklaratórny účinok, nakoľko v dôsledku prejavu vôle (i keď abstraktného) obsiahnutého v cennom papieri nastávajú určité právne následky – jedná sa tak o inkorporáciu práv do hmotného substrátu.

³³ Zákon č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov: 2001 : Zákon o cenných papieroch

³⁴ ŽITŇANSKÁ, Lucia, et al. Obchodné právo: Obchodné spoločnosti. 2. vydanie. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. s r.o., 2013. ISBN 978-80-89635-05-4. s. 579.

³⁵ Zaknihované cenné papiere – sú evidované v dematerializovanej podobe Centrálnym depozitárom cenných papierov SR, a.s. alebo Národným depozitárom cenných papierov, a.s.

Vzhľadom na absenciu definície zmenky v akomkoľvek zákone, vzniklo aj napriek zmenkovej zásade „*rigor cambialis*“, ³⁶ ktorá vyjadruje pomerne vysokú mieru formálnosti zmenky – zmenkovú prísnosť, relatívne početné množstvo diverzných definícií, ktoré sa odvíjali v závislosti od názoru autora. V súvislosti s tým si dovoľujeme uviesť niekoľko definícií zmeniek:

Peter ŠMERINGAI pod pojmom zmenka rozumie „*osobitnú listinu, z ktorej jej právoplatnému majiteľovi vyplýva právo na zaplatenie peňažnej pohľadávky, a to vo výške uvedenej v tejto listine, pričom toto právo majiteľa zmenky smeruje voči osobe, ktorá na túto listinu napísala svoje záväzkové vyhlásenie a podpísala sa podeň.*“ ³⁷

Zdeňek KOVAŘÍK vo svojej literatúre uvádza, že „*Zmenka je cenný papier. Pritom patrí medzi cenné papiere dokonalé, ktoré sú niekedy nazývané aj skripturami.*“ ³⁸

Kolektív autorov P. ŠMERINGAI, Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO vymedzuje zmenku takto: „*Zmenka je prísne formálnym orde papierom obsahujúcim abstraktný prísľub vystaviteľa (záväzok) na zaplatenie určitej sumy, a to buď vystaviteľom samým alebo poukázaním na tretiu osobu, ktorá má platbu vykonať.*“ ³⁹

Napriek rôznym pohľadom a prístupom k zmenkovému právu si dovoľíme tvrdiť, že tieto pohľady vychádzajú z rovnakých charakteristických znakov, poďme si teda samostatne zadefinovať inštitút zmenky. Zmenka – cambio – lettera di cambio inak nazývaná aj ako skriptúra je vo všeobecnosti druh dokonalého, obchodovateľného cenného papiera v zákonom stanovenej forme, ktorý zaväzuje určitú osobu poskytnúť oprávnenej osobe, alebo majiteľovi/držiteľovi peňažné plnenie ⁴⁰ v stanovenej výške. Zmenku môžeme vymedziť ako cenný papier (v prevažnej väčšine) na rad obsahujúci abstraktný platobný rozkaz, alebo platobný prísľub – písomný záväzok zaplatiť sumu zmenky v presne určený čas na vopred vymedzenom mieste.

³⁶ ŽITŇANSKÁ, Lucia, et al. Obchodné právo: Obchodné spoločnosti. 2. vydanie. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. s r.o., 2013. ISBN 978-80-89635-05-4. s. 597.

³⁷ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenky v praxi a podnikaní. Bratislava: Petrus, 1999, ISBN 80-88939-03-8. s. 11.

³⁸ KOVAŘÍK, Zdeňek. Zmenky. Žilina: Komora komerčných právnikov SR, 1994, ISBN 80-967201-8-X. s. 6.

³⁹ ŠMERINGAI, Peter a Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO. Zmenky, Šeky, Akreditívy. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 1993, ISBN 80-88715-02-4. s. 17.

⁴⁰ Plnenie môže byť výlučne peňažné, v prípade, že by vystavená zmenka znela na nepeňažné plnenie, t. j. iné vecné plnenie spôsobovalo by to jej absolútnu neplatnosť, nakoľko zmenkové vzťahy sú výlučne abstraktné záväzky.

2.1. Klasifikácia zmenky ako cenného papiera

Považujeme za potrebné zdôrazniť, že cenné papiere sú nástroje tak peňažného trhu ako aj kapitálového, pričom ekonomické subjekty najmä podnikatelia, využívajú cenné papiere na obchodovanie prevažne za účelom zisku krátkodobých investičných prostriedkov.

Cenné papiere môžeme klasifikovať podľa rôznych kritérií. Uvádzame demonštratívny výpočet najčastejších delení cenných papierov, v rámci ktorých môžeme klasifikovať aj zmenky:

- I. CP na doručiteľa, CP na rad, CP na meno;
- II. Zastupiteľné CP, nezastupiteľné CP;
- III. Cirkulačné, úložné, špekulačné CP;
- IV. Obchodovateľné, neobchodovateľné;
- V. Hromadné, individuálne;
- VI. Konštitutívne, deklaratórne;
- VII. Kauzálne, abstraktné;
- VIII. Hlavné, vedľajšie;
- IX. Investičné, neinvestičné;
- X. Vecno-právne, obligačné, podielnícke;
- XI. Umoriteľné, neumoriteľné;

V zmysle vyššie uvedenej klasifikácie si teda zadefinujeme zmenku ako cenný papier. Ak vychádzame zo základného druhového delenia zmenky, poznáme zmenku cudziu a zmenku vlastnú – v nadväznosti na toto delenie kladieme akcent na skutočnosť, že zmenku je teda možné vystaviť na doručiteľa, na rad alebo aj na meno. V súčasnosti sa však v súkromnoprávnej bankovej a obchodnej praxi najčastejšie využíva cudzia zmenka. Pri zmenkách na majiteľa resp. doručiteľa spravidla nie je špecifikovaný veriteľ, a teda legitimovaným na výkon práv zo zmenky sa stáva ktokoľvek, kto zmenku predloží zmenkovému dlžníkovi. Zmenka na meno, tzv. rektazmenka je špecifickým druhom zmenky, v ktorej je označený veriteľ voči, ktorému je dlžník povinný splniť peňažný záväzok z titulu zmenky. Najčastejšie vyskytujúcim sa typom zmenky je však zmenka vystavená na rad, t. j. klasický „orderpapier,“ v ktorom je oprávnená osoba, v prospech ktorej je zmenka vystavená osobitne identifikovaná, alebo je to osoba indosatára, spravidla uvedená na rubovej (zadnej) strane zmenky, ktorej prináleží nepretržitý rad indosamentov. Považujeme za dôležité spomenúť, že v závislosti od zvoleného typu však obmedzíme, resp. skôr podmienime dispozičné právo so zmenkou ako aj práva vyplývajúce zo

zmenky.⁴¹ Zmenka je individuálne emitovaný, nezastupiteľný cenný papier, ktorý nemožno nahradiť inou vecou rovnakého druhu, napríklad zmenkou rovnakého druhu, pretože by odporovalo samotnej „unikátnosti“ (povahe) zmenky. Vo všeobecnosti môžeme zmenku zaradiť medzi ako investičný a cirkulačný cenný papier, ktorý bezprostredne súvisí s obchodovateľnosťou CP, nakoľko slúži ako flexibilný finančný nástroj peňažného trhu a kapitálového trhu, ktorý môže relatívne rýchlo meniť osobu majiteľa zmenky, či už prostredníctvom cesie, alebo rubopisu (ak takýto spôsob nie je vylúčený). Zmenka sa považuje za konštitutívny CP, pretože svojou materiálnou povahou zhmotňuje záväzok na peňažné plnenie, ktorý zakladá vznik práv a povinností spojených so zmenkou, pričom tento záväzok vzniká platným vystavením zmenky a jeho následným odovzdaním oprávnenej osobe. Zmenka de facto predstavuje abstraktný bezpodmienečný príslub, alebo príkaz na zaplatenie určitej peňažnej sumy, v ktorej absentuje dôvod vzniku tohto záväzku. Samotná zmenka je teda abstraktným titulom na nárokovanie si plnenia – tzv. nesporný záväzok. V súvislosti s abstraktnosťou záväzku vyjadreného v zmenke je na zvážení, či sa jedná o vzťah hlavný, alebo vedľajší vzhľadom k tomu, že za vystavením zmenky sa mnohokrát v skutočnosti skrýva kauzálny vzťah. Zmenka je azda najtypickejším obligačným peňažným záväzkom z pomedzi všetkých cenných papierov, nakoľko je v nej inkorporovaný subjektívny príslub, či príkaz zaplatiť, t. j. záväzok dlžníka. Čo sa týka umoriteľnosti zmenky, dovoľme si uviesť túto výstižnú citáciu: „Zmenka je cenným papierom umoriteľným, teda právo nie je úplne nezvratne fixované na vec, listinu, hmotný substrát. To však neznamena, že by hádam zmenkové práva mohli existovať bez formy listiny.“⁴²

2.2. Vlastná zmenka a jej obsahové náležitosti

V nadväznosti na všeobecné vymedzenie zmenky ako cenného papiera v kapitole dva si opätovne dovoľujeme spomenúť, že zákonodarca síce nedefinuje vlastnú zmenku, avšak špecifikuje inštitút vlastnej zmenky a jej jednotlivé obsahové náležitosti v čl. I ust. § 75 a nasl. ZZaŠ. V súvislosti s tým považujeme za vhodné uviesť vlastnú definíciu: Vlastná zmenka je druh obligačného peňažného cenného papiera, ktorý predstavuje inkorporovaný záväzok vystaviteľa zmenky zhmotnený v tomto cennom papieri. Záväzok vystaviteľa je vyjadrený vo forme abstraktného bezpodmienečného príslubu, že z titulu podpísanej zmenky zaplatí uvedenému remitentovi na vopred určenom mieste a čase (dátum) peňažnú čiastku v určitej výške.

⁴¹ Nakoľko ak si zvolíme využitie rektazmenky, už dopredu obmedzujeme jej prevoditeľnosť indosamentom.

⁴² KOVARÍK, Zdeněk. Zmenky. Žilina: Komora komerčných právnikov SR, 1994, ISBN 80-967201-8-X. s. 9.

V nadväznosti na vyššie uvedenú definíciu si dovoľíme pozastaviť sa a bližšie si špecifikovať jednotlivé obligatórne obsahové náležitosti vlastnej zmenky.

V prvom rade je dôležité podotknúť, že na rozdiel od cudzej zmenky, kde sa jedná o príkaz, v tomto prípade ide o abstraktný bezpodmienečný príslub vystaviteľa zaplatiť⁴³ – tento relatívne prostý sľub je hlavnou charakteristickou črtou, nakoľko vyjadruje samotnú podstatu záväzku, a teda zaplatenie peňažnej sumy z titulu zmenky. Avšak, pomerne častou a závažnou chybou, ktorá v konečnom dôsledku spôsobuje neplatnosť zmenky je uvedenie hypotézy t. j. dôvodu, resp. podmienky, ktorá keď nastane nastupuje povinnosť plniť. Je potrebné si uvedomiť, že zmenka ako abstraktný, bezpodmienečný záväzok neuvádza dôvod vzniku záväzku – kauzu – dôvod na plnenie, pretože samotná zmenka predstavuje titul na plnenie.

Vzhľadom k tomu, že sa jedná o záväzok znejúci na peňažné plnenie, spravidla býva vyjadrené v konkrétnej výške. ZZaŠ pripúšťa dve alternatívy, buď je zmenková suma pevne stanovená, alebo je opomenutá do doby, kým bude doplnená v závislosti od zhodnotenia v čase (len pri blankozmenkách), resp.: „*Vo zmenke sročnej na videnie alebo na určitý čas po videní môže vystaviteľ ustanoviť zúrokovanie zmenkovej sumy. V inej zmenke platí táto doložka za nenapísanú.*“⁴⁴ Táto obligatórna náležitosť sa označuje ako platobná doložka.⁴⁵

Zároveň sa nám profilujú hlavné subjekty zmenkového záväzkového vzťahu, t. j. vystaviteľ zmenky, ktorý je v postavení dlžníka a remitent, ktorý je v postavení veriteľa – nadobúdateľa peňažného plnenia. ŠMERINGAI vo svojej literatúre uvádza: „*Vlastná zmenka teda nie je poukázaním na tretiu osobu, ale jej podstatou je uznanie dlhu vystaviteľa voči remitentovi.*“⁴⁶ Podstatné pri subjektoch zmenkového vzťahu je uvedenie ich pravých plných mien, na základe ktorých je možné subjekty identifikovať. Avšak v prípade vlastnej zmenky je nevyhnutnou súčasťou len identifikácia subjektu remitenta⁴⁷ – menom a priezviskom prípadne obchodným názvom, alebo zaužívaným pseudonymom⁴⁸.

Rovnako tak môžeme plynulo prejsť k otázke vymedzenia údaju splatnosti. Ak by priamo na líčnej strane zmenky nebol uvedený údaj o splatnosti (sročnosti) zmenky prezumuje sa, že ide o zmenku splatnú na predloženie – vistazmenku.

⁴³ Najčastejšie sa uvádza formulácia „zaplatím.“

⁴⁴ Zákon č. 191/1950 Z.z. zmenkový a šekový zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov: 1950 : Zákon o cenných papieroch

⁴⁵ V prípade blankozmenky resp. biancozmenky sa suma neuvádza v momente vystavenia zmenky, ale vyplňa ju oprávnená osoba (veriteľ) až následne po určitom časovom období so zohľadnením zhodnotenia podľa dohodnutej úrokovej sadzby.

⁴⁶ ŠMERINGAI, Peter a Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO. Zmenky, Šeky, Akreditívy. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 1993, ISBN 80-88715-02-4. s. 80.

⁴⁷ Pri cudzej zmenke sa vyžaduje aj identifikácia zmenečníka.

⁴⁸ CIRÁK, Ján a Daniela GANDŽALOVÁ a Michal CIRÁK. Základy zmenkového práva. Banská Bystrica: Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-0929-1.

Ďalšou obligatórnou náležitosťou v prípade vlastnej zmenky je miesto plnenia peňažného záväzku vyplývajúceho zo zmenky, miesto plnenia musí byť výlučne jedno, pričom spravidla sa uvádza miesto trvalého bydliska remitenta, avšak je len na voľnej dispozícii vystaviteľa zmenky aké vhodné miesto určí ako miesto platenia.⁴⁹ Prezumuje sa, že ak na vlastnej zmenke nie je platobné miesto priamo určené, platobným miestom je automaticky miesto uvedené pri mene vystaviteľa.⁵⁰

V zmenkovom práve sa stretávame čiastočne s paradoxom, ktorý vyjadruje skutočnosť, že napriek tomu, že záväzok vyjadrený v listine sa posudzuje na základe obsahu, a nie na základe uvedeného nadpisu, v prípade zmeniek je nevyhnutnou obligatórnou náležitosťou inkorporácia pojmu „zmenka“ do samotnej listiny.⁵¹ V odbornej literatúre sa zaužíval pojem zmenková doložka.

Dátum vystavenia zmenky je podstatnou náležitosťou zmenky, nakoľko vyjadruje časový údaj – moment vzniku záväzku, od ktorého sa počítajú lehoty ako aj úročenie zmenky. Avšak nie je nevyhnutné, aby uvedený dátum aj reálne bol dňom vystavenia zmenky. Jedinou podmienkou pre platnosť vlastnej zmenky v súvislosti s dátumom vystavenia zmenky je to, aby dátum splatnosti zmenky nepredchádzal dátumu vystavenia zmenky.

Napokon poslednou obligatórnou náležitosťou je podpis výstavcu zmenky, bez ktorého by prejav vôle nezakladal zmenkový vzťah, lebo by nenadobudol platnosť a vlastná zmenka by bola opäť absolútne neplatná.

Pokiaľ ide miesto vystavenia samotnej zmenky možno hovoriť len o podmiennej podstatnej náležitosti zmenky, nakoľko v súvislosti s vystavovaním vlastnej zmenky sa uplatňuje právna domnienka, že pokiaľ na zmenke nie je dátum implicitne uvedený, platí že zmenka bola vystavená v mieste uvedenom pri mene výstavcu za predpokladu, že je toto miesto uvedené. Avšak v prípadoch kedy by na zmenke nebolo uvedené miesto ani osobitne ani pri mene výstavcu, a teda by úplne absentoval údaj o mieste vystavenia zmenky nešlo by o zmenku. Respektíve, ak by nastala alternatíva, že by boli uvedené viaceré miesta vystavenia spôsobovalo by to absolútnu neplatnosť zmenky.

⁴⁹ Miesto platenia, ktoré nie je zároveň adresou bydliska remitenta sa nazýva domicil – vtedy sa jedná o „domicilovanú zmenku“ – pri takejto zmenke je možné určiť aj tretiu osobu (domiciláta), u ktorej sa má zmenka zaplatiť.

⁵⁰ ŠMERINGAI, Peter a Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO. Zmenky, Šeky, Akreditívy. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 1993, ISBN 80-88715-02-4. s. 81.

⁵¹ Prípadná absencia akejkoľvek obligatórnej náležitosti spôsobí neplatnosť zmenky, resp. nepôjde o zmenku v zmysle ZZaŠ, ale môže ísť o iný druh záväzku (za predpokladu, že je možné ho konvalidovať), alebo aj absolútne neplatný právny úkon.

2.3. Cudzia zmenka a jej obsahové náležitosti

Z histórie zmenkového práva vyplýva, že cudzia zmenka – trata sa vyvinula o niečo neskôr než zmenka vlastná. V podstate vznikla zo sprievodného listu k vlastnej zmenke, v ktorom kampsor vydal platobný príkaz a vyzval tak svojho obchodného partnera – zmenečníka (podnikajúceho spravidla v inom meste/štáte), aby v určenom platobnom mieste vyplatil uvedenú sumu na vlastnej zmenke remitentovi (nadobúdateľovi), alebo na jeho rad. „*Cudzia zmenka nie je priamym záväzkom výstavcu, ale je jeho príkazom tretej osobe – zmenečníkovi, aby táto tretia osoba zaplatila pri splatnosti v mieste na zmenke určenom riadnemu majiteľovi zmenky zmenkovú sumu.*“⁵²

Náležitosti zmenky predstavujú formálne obsahové vymedzenie informácii priamo uvedených na lícnej (prednej) resp. rubovej (zadnej) strane zmenky. Vo všeobecnosti by sme ich mohli rozdeliť na obligatórne, t. j. povinné zo zákona, ktorých absencia môže spôsobiť neplatnosť zmenky⁵³, a na fakultatívne, ktorých použitie je výlučne na uvážení subjektov zmenkového vzťahu, nakoľko ich prípadná absencia by nemala vplyv na platnosť zmenky. Vzhľadom k tomu, že sme si obligatórne náležitosti zmenky vymedzili a bližšie charakterizovali v predchádzajúcej kapitole venovanej vlastnej zmenke, zameriame sa už len na odlišnosti právnej úpravy cudzej zmenky.

Prvý badateľný rozdiel možno spozorovať už pri všeobecných formálnych náležitostiach, kde obligačný záväzok na peňažné plnenie inkorporovaný v cudzej zmenke má imperatívny charakter. Pre porovnanie, v cudzej zmenke je teda vyjadrený príkaz na platbu, a nie prísľub zaplatiť ako to je pri vlastnej zmenke.

Nevyhnutnou obsahovou náležitosťou je identifikácia subjektu zmenečníka – t. j. trasáta ako tretej osoby záväzkového vzťahu, ktorá je v postavení podmieneného zmenkového dlžníka, nakoľko má namiesto remitenta povinnosť zaplatiť zmenkovú sumu, avšak len za predpokladu, že cudziu zmenku prijme a akceptuje sa stane priamym (hlavným) dlžníkom zo zmenky, ak by nebola splnená táto podmienka, hlavným dlžníkom by ostal remitent. Opäť si dovoľíme pozastaviť sa a spomenúť pre porovnanie s vlastnou zmenkou dôležitú právnu skutočnosť, a to fakt, že na rozdiel od cudzej zmenky, kde sú vždy minimálne traja účastníci zmenkového vzťahu, pri vlastnej zmenke (ak opomenieme zmenkové ručenie a prevody zmieniek) sa vo väčšine prípadov jedná o dvojstranný záväzkový zmenkový vzťah, výlučne medzi zmenkovým dlžníkom (remitentom) a zmenkovým veriteľom.

⁵² KOVARÍK, Zdeněk. Zmenky. Žilina: Komora komerčných právnikov SR, 1994, ISBN 80-967201-8-X. s. 32.

⁵³ Nakoľko zmenka je tzv. „orde papier“, ktorý sa vyznačuje vysokou formalizovanou prísnosťou, musí obsahovať presne zákonom stanovené povinné obsahové náležitosti.

V záujme prehľadnosti uvádzame základnú klasifikáciu náležitostí:

Obligatórne náležitosti cudzej zmenky:⁵⁴

- Zmenková doložka
- Platobná doložka
- Meno zmenečníka
- Údaj o splatnosti zmenky
- Miesto platenia
- Remitent
- Dátum vystavenia zmenky
- Miesto vystavenia zmenky
- Podpis vystaviteľa

Fakultatívne náležitosti zmieniek vo všeobecnosti:⁵⁵

- Domicilačná doložka
- Rekta doložka
- Úroková doložka
- Valutová doložka
- Signalizačná/avízová doložka
- Doložka vylučujúca zodpovednosť
- Avalová/ručiteľská doložka
- Doložka o prijatí pre česť
- Zmocňovacia doložka
- Doložka bankového spojenia priameho dlžníka-platcu na zmenke
- Doložka kvitancie
- Akceptačná doložka
- Doložka o efektívnom platení

⁵⁴ Obligatórne náležitosti cudzej zmenky sú prakticky totožné s povinnými náležitosťami vlastnej zmenky s výnimkou identifikácie osoby zmenečníka a imperatívneho charakteru cudzej zmenky.

⁵⁵ Jedná sa len o demonštratívny výpočet praxou zaužívaných fakultatívnych doložiek, ktoré je možné využiť na zmenke cudzej rovnako ako aj na zmenke vlastnej.

3. Hospodársky význam zmenky

Od počiatku existencie zmenky na tento inštitút vplývalo mnoho faktorov, ktoré významne ovplyvnili vývoj a formovanie zmenky ako cenného papiera, v dôsledku čoho sa neskôr časom dokonca vyvinulo nové osobitné právne odvetvie – zmenkové právo. Najväčšiu zásluhu na samotnej existencii a vývoji inštitútu zmenky má pochopiteľne neustále sa rozvíjajúci obchod, na základe čoho konštatujeme, že hospodársky význam zmenky sa priamoúmerne odráža v závislosti od korelácie fluktuácie dopytu a ponuky na trhu a štruktúry finančných prostriedkov na tomto trhu. Zmenkové právo prechádzalo mnohými miestnymi, regionálnymi, národnými, ba aj medzinárodnými modifikáciami, kým sa definitívne ustálilo a unifikovalo v právnom poriadku SR vo forme zmenkového a šekového zákona. Dovolíme si tvrdiť, že v súčasnosti je zmenka relatívne flexibilný a praktický nástroj, najmä peňažného a kapitálového trhu, ktorý má predovšetkým pri podnikaní mnohostranné hospodárske využitie. Napriek tejto skutočnosti, však veľká väčšina ekonomických subjektov podnikajúcich v SR, v rámci svojho finančného portfólia inštitút zmenky takmer vôbec nevyužíva, a to najmä kvôli nedostatočnej skúsenosti s týmto inštitútom, vysokej náročnosti na znalosť tohto právneho odvetvia, a v konečnom dôsledku aj nízkej vymožitelnosti práva v podmienkach SR. V nadväznosti na vyššie uvedené CIRÁK už len dodáva: „*Zmenkové právo je prostredníctvom svojho predmetu – zmenky – funkčne a geneticky usporiadané plniť v podmienkach liberálneho trhového hospodárstva viaceré funkcie.*“⁵⁶ Doposiaľ sme zmenky prezentovali najmä v rovine práva, treba však zdôrazniť, že inštitút zmenky nie je len právom regulovaný obligačný inštitút, ale predovšetkým ekonomický nástroj využívaný prevažne podnikateľmi, najmä za účelom krátkodobých a strednodobých transakcií so zmenkami ako cennými papiermi. A teda aj napriek právnej interpretácii zmenky a neustáleho zdôrazňovania jej bezpodmienečnej abstraktnej formy je pre pochopenie zmenky v ekonomickej rovine, nevyhnutné hľadať za touto prísnou, formálnou a abstraktnou formou aj reálny dôvod vzniku (kauzu) a spôsob využitia tohto finančného nástroja.⁵⁷

⁵⁶ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenkové právo v Slovenskej republike. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0. s. 32.

⁵⁷ Tým však nechceme spochybniť abstraktnosť zmenky (nakolko samotná existencia platnej splatnej zmenky, je legitímnym titulom na plnenie), ale len s nadhľadom poukázať na hlbšie ekonomické súvislosti – najmä dôvody využitia tohto inštitútu.

3.1. Platobná funkcia – zmenka ako finančné aktívum

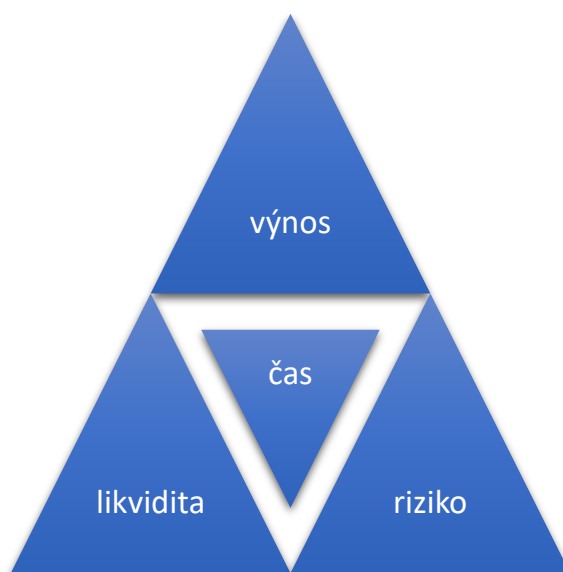
V nadväznosti na historický kontext uvedený v prvej kapitole je možné pozorovať vývoj zmenky a jej formovanie pod vplyvom mnohých makroekonomických veličín. Prioritným účelom vtedajších obchodníkov v súvislosti s vystavením zmenky bola transakčná a investičná funkcia zmenky, prostredníctvom ktorej podnikatelia uhrádzali svoje dlhy resp. naopak, dlhy vytvárali pri čerpaní úverov. Zmenka ako prostriedok výmeny predstavovala novú vygradovanú formu finančného aktíva, ktoré vzniklo ako výsledok živelného vývoja trhu za účelom sprostredkovania obehu statkov, a tým zjednodušenia kúpy i predaja týchto statkov. Inštitút zmenky sa do istej miery stal ekvivalentom peňazí a pri určitých transakciách nahradil peniaze, ktoré boli doposiaľ univerzálnym platidlom. Kotlebová v diele *Financie* uvádza: „*Transakčná/platobná funkcia je najstaršia funkcia financií.*“⁵⁸ Ak chceme vysvetliť podstatu zmenky v ponímaní platobného prostriedku musíme ju interpretovať ekonomicky ako finančné aktívum. Finančné aktívum je široký pojem, ktorý v sebe zlučuje všetky druhy finančných investícií, či už vo forme zhmotnenej (nehnutelnosti, stroje, zásoby), alebo vo forme finančnej t. j. peniaze, cenné papiere respektíve podielové práva na kapitálovom majetku. Ako bolo už vyššie niekoľkokrát akcentované, zmenka je druh investičného a obchodovateľného cenného papiera, ktorý je v súčasnej liberálnej trhovej ekonomike predmetom obehu predovšetkým na peňažnom, ale aj na kapitálovom trhu.⁵⁹ Podstatný rozdiel medzi peňažným a kapitálovým trhom spočíva najmä v časovom horizonte jednotlivých finančných nástrojov (doba návratnosti), v ich rentabilite, ako aj v stupni likvidity či rizikovosti. Zmenka ako finančné aktívum je v dôsledku svojho časového horizontu – dĺžky lehoty splatnosti, čiastočne hybridným finančným nástrojom, ktorý môže byť využívaný na peňažnom, ale aj kapitálovom trhu. Vo väčšine prípadov sa však zmenky využívajú na peňažnom trhu za účelom krátkodobého investovania alebo (úverového) financovania potrieb podnikov.

Vo všeobecnosti pri platobnej funkcii finančných aktív treba zohľadniť štruktúru disponibilných finančných zdrojov, ktoré tvoria finančné portfólium podniku. Investičný trojuholník predstavuje analytickú metódu, na základe ktorej si podnik zostavuje optimálnu finančnú a kapitálovú štruktúru v závislosti od troch nosných kritérií – výnosnosť, rizikovosť a likvidita. Zjednodušene povedané, investičný (magický) trojuholník ukazuje, ktoré finančné

⁵⁸ SIVÁK, Rudolf et al. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-8168-232-2. s. 25.

⁵⁹ Na peňažnom trhu sa obchoduje predovšetkým s krátkodobými finančnými aktívami (lehota splatnosti najviac jeden rok), pričom sa tieto transakcie spájajú s relatívne nízkou rentabilitou (nízkym výnosom), nízkou rizikovosťou, ale naopak s najvyššou likviditou. Naopak na kapitálovom trhu sa obchoduje s dlhodobými investičnými aktívami (lehota splatnosti viac ako jeden rok), od ktorých sa očakáva vysoká miera výnosnosti priamoúmerne spojená s vysokou rizikovosťou, avšak s nízkou likviditou.

aktívum a v akom rozsahu by malo tvoriť finančné portfólium podniku⁶⁰, ktorým sa jednak zabezpečí bežný chod prevádzky, očakávané aj neočakávané výdavky a náklady, a rovnako tak, ktorým sa zhodnotia investované aktíva. Výnosnosť resp. rentabilitu by sme mohli definovať ako mieru ziskovosti, respektíve mieru návratnosti určitej investície v podobe finančného aktíva. Pri plánovaní a posudzovaní finančnej efektívnosti investície je dôležité zohľadniť dobu životnosti investície ako aj pravdepodobné riziko, ktoré priamoúmerne ovplyvňuje výšku výnosu. „Riziko predstavuje súhrn okolností, v ktorých existuje možnosť vzniku negatívnej odchýlky od očakávaného alebo želaného stavu.“⁶¹

Obrázok 1 - Investičný trojuholník
Zdroj: Vlastné spracovanie

Likvidita je významný faktor, ktorý vyjadruje schopnosť finančných aktív zmeniť sa na disponibilné aktíva (najlikvidnejšie), a tak zároveň motivuje a podmieňuje podnikateľov k voľbe a investícií do rôznych finančných aktív, v rámci svojho portfólia v závislosti od očakávanej doby návratnosti. Pri voľbe finančného aktíva, treba zohľadniť množstvo faktorov (od hospodárskeho rastu až po infláciu), ktoré priamo či nepriamo ovplyvňujú hodnotu aktíva. Preto si dovoľíme konštatovať, že neexistuje ideálne finančné aktívum, ktoré by zohľadnilo všetky faktory a maximalizovalo efektívnosť investície, nakoľko podnikateľ sa môže rozhodovať vždy len v medziach pomyselného magického trojuholníka, ktorého vrcholy sú čiastočne protichodné a tak nemožno v jednom momente maximalizovať všetky tri faktory.⁶²

⁶⁰ O finančnom portfóliu viac v podkapitole 3.2. Funkcia uchovávateľa/nositeľa hodnoty a zdroj bohatstva

⁶¹ SIVÁK, Rudolf et al. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-8168-232-2, s. 206.

⁶² Nemožno súčasne maximalizovať výnosnosť aktíva a jej likviditu (do podoby hotovostných peňazí), tak ako nemožno pri najnižšej miere rizikovosti dosiahnuť najvyšší výnos.

Majiteľ zmenky je jediný oprávnený subjekt, ktorý má dispozičné právo so zmenkou, pričom má niekoľko možností, ktoré sa viažu na platobný charakter zmenky:

- Ponechá si zmenku a po splatnosti ju predloží na zaplatenie zmenkovému dlžníkovi
- Prevedie zmenku indosamentom/cesiou a uhradí dlh inému veriteľovi
- Odplatne prevedie zmenku indosamentom/cesiou na tretiu osobu
- Eskont zmenky – odplatne prevedie vlastnícke právo k zmenke ešte pred jej lehotou splatnosti spravidla na bankový subjekt

Názory na platobnú funkciu zmenky sa čiastočne líšia a v právnom ponímaní zmenky ako platobného prostriedku FRIDRICH upozorňuje na dôležitú skutočnosť: *„Pri platobnej funkcii zmenky treba upozorniť, že zmenka nie je zákonným platobným prostriedkom, a teda k zaplateniu dlhu takýmto spôsobom môže dôjsť len na základe slobodného súhlasu (slobodne prejavenej vôle) veriteľa, a to buď pri samotnom zaplatení, alebo dojednaním v osobitnej, najčastejšie chronologicky skoršej zmluve, v ktorej bol takýto spôsob platby zmenkou dohodnutý.“*⁶³ Vyplýva z toho, že napriek pomerne relatívnej akceptovateľnosti zmenky ako platobného prostriedku je potrebné si uvedomiť, že v súčasnosti sa prioritne ako univerzálne platidlo využívajú iné formy finančných aktív, najčastejšie hotovostné peniaze alebo iné druhy bezhotovostných peňazí, a preto je dôležité rešpektovať prejav vôle zo strany ekonomických subjektov v postavení veriteľov, na ktorých spočíva otázka prijatia zmenky ako platobného nástroja. V súvislosti s prijatím zmenkového plnenia existuje v teoretickej rovine otvorená diskusia, nakoľko sa vynára otázka, či prevodom resp. vystavením zmenky na predávajúceho možno synonymicky chápať zaplatenie dlhu vyplývajúceho z tohto obligačného záväzku. Jedna právna vetva sa prikláňa k názoru, že takéto „odovzdanie“ zmenky nemožno stotožňovať s bezprostredným zaplatením dlhu ako platbou samou, ale len ako určité sprostredkovanie platby, ktoré v konečnom dôsledku nenapĺňa skutkovú podstatu splnenia záväzku vyplývajúceho zo zmenky, ale predstavuje skôr akúsi ponuku zaplatiť, a tak záväzok zhmotnený v zmenke naďalej pretrváva. Naopak druhá právna vetva má opozitný názor a zastáva platobnú funkciu zmenky, pričom odovzdaním zmenky veriteľovi a následným prijatím zo strany veriteľa chápu zaplatenie dlhu a zánik záväzku. Napokon aj CIRÁK sa napriek zohľadneniu skutočnosti, že zmenka nepredstavuje zákonné platidlo, prikláňa k názoru, že kauzálny zmluvný vzťah založený napríklad kúpnu zmluvou, či zmluvou o dielo môže zaniknúť odovzdaním zmenky predávajúcemu,⁶⁴ v dôsledku čoho ostane už len záväzok vyplývajúci zo zmenky pričom tvrdí,

⁶³ ŠMERINGAI, Peter a Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO. Zmenky, Šeky, Akreditívy. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 1993, ISBN 80-88715-02-4, s. 20.

⁶⁴ Za predpokladu, že si zmluvné strany dojednali možnosť zániku záväzku „zaplatením“ zmenkou.

že: „*V prípade použitia zmenky vo funkcii peňazí ako platidla za účelom splnenia záväzku je tento záväzok splnený prevodom alebo vystavením zmenky na predávajúceho.*“⁶⁵ Transakčná funkcia zmenky prináša niekoľko teoretických diskutabilných otázok, ktoré by podľa nášho názoru v záujme zachovania právnej istoty bolo vhodné zjednotiť a záväzne ustanoviť, avšak aj napriek týmto pochybnostiam nemožno zanedbať významný vplyv zmenky ako platobného prostriedku na jej hospodárskom význame.

3.2. Funkcia uchovávateľa/nositeľa hodnoty a zdroj bohatstva

Funkcia uchovávateľa hodnoty zmenky je predovšetkým empirickou definíciou funkcie hotovostných a bezhotovostných peňazí. Zmenku ako cenný papier zaradujeme do podskupiny bezhotovostných peňazí pod označením kvázipeniaze, ktoré sa vo všeobecnosti vyznačujú najmä vyšším stupňom likvidity, avšak nižšou rizikovosťou, s ktorou je spájaná aj nižšia rentabilita – výnosnosť. Treba podotknúť, že v prípade zmenky je nutné počítať spravidla s kratšou dobou splatnosti, než pri iných druhoch CP, nakoľko zmenky sú transakčným nástrojom prevažne peňažného trhu. Na druhej strane v súvislosti s časovým horizontom, nám nedá nespomenúť fakt, že nemožno obmedziť dispozičné právo vystaviteľa zmenky, ktorý môže stanoviť lehotu splatnosti aj dlhšiu ako je jeden rok. Vzhľadom k tomu, že sme si zmenku vyššie vymedzili ako finančné aktívum je opodstatnené tvrdiť, že zmenka môže byť čiastočne substitútom peňazí, nakoľko vo svojej materiálnej listinnej podobe zhmotňuje záväzok na peňažné plnenie.

Podstatou funkcie nositeľa hodnoty je skutočnosť, že zmenka svojmu oprávnenému držiteľovi poskytuje relatívnu voľnosť v rozhodovaní (v rámci obligačného vzťahu a širších ekonomických súvislostí – kauzálneho vzťahu), takže je už len na veriteľovi kedy sa rozhodne použiť zmenku a nárokovať si plnenie (v závislosti od splatnosti). Zároveň vyjadruje schopnosť zmenky prekonať určitý časový interval medzi vznikom a použitím zmenky, a to bez straty, alebo naopak so zúročením hodnoty uvedenej na zmenke, ktorá vyjadruje podstatu úroku t. j. odmeny za vzdanie sa možnosti dispozície s daným finančným aktívom počas určitého časového obdobia.

⁶⁵ CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. Zmenkové právo v Slovenskej republike. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0. s. 19.

Obrázok 2 - Klasifikácia finančných aktív
Zdroj: Vlastné spracovanie

Ekonomické subjekty (podnikatelia) si individuálne kreujú finančné portfólium s odbornou starostlivosťou podľa ich znalostí, skúseností a očakávaní, pričom v záujme maximalizácie úžitku a diverzifikácie resp. prenosu rizík sa rozhodujú, ktoré finančné aktívum bude pre nich najvhodnejšie (v závislosti od sledovaných cieľov). Ak budeme vychádzať z predpokladu, že ekonomické subjekty v podmienkach nedokonalkej konkurencie trhového hospodárstva sa rozhodujú racionálne na základe dostupných informácií, tak by ich rozhodnutia mali byť podriadené plánovaniu a budúcim očakávaniam spojených s ich existenciou, resp. vývojom do budúcnosti, a nie s idealizovaným, želaným stavom. Pri týchto rozhodnutiach musia teda zohľadniť či uprednostnia súčasnú držbu finančného aktíva, alebo radšej držbu pohľadávky napríklad v podobe zmenky, t. j. držbu finančného aktíva v budúcnosti. „*Rovnako ako súčasná spotreba voči budúcej spotrebe, tak aj súčasná hodnota finančného aktíva v držbe jednotlivých subjektov je vzácnejšia ako ich budúca hodnota.*“⁶⁶ Tento výrok je v našom prípade nutné interpretovať ako mieru dopytu po peniazoch, v rámci ktorej ekonomické subjekty podmieňujú svoje rozhodnutia transakčným a opatrnostným motívom.

Pre lepšie pochopenie sa pokúsime tieto motívy bližšie vysvetliť na praktickom príklade: Transakčný motív vyjadruje disponibilné finančné zdroje, s ktorými môže podnikateľ voľne nakladať počas určitého časového rozpätia, do doby kým nedosiahne ďalší príjem. V závislosti

⁶⁶ SIVÁK, Rudolf et al. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-8168-232-2. s. 26.

od výšky príjmu následne podnikateľ zistí, či dosiahol v danom hospodárskom období zisk, alebo naopak stratu. V tomto momente nastupuje realizácia opatrnostného motívu,⁶⁷ ktorý vyjadruje držbu nevyhnutného množstva finančných aktív s čo možno najnižšou likviditou pre krytie prípadných neočakávaných výdavkov. Akonáhle racionálny podnikateľ zaznamená škodu, v dôsledku ktorej vznikla konečná strata vyčíslená v súvahe účtovnej závierky, v prvom rade sa pokúsi škodu uhradiť z vytvorenej finančnej rezervy, aby nenavýšil náklady o potenciálne príslušenstvo vyčíslené v súdnom konaní. Pre účely zdôraznenia hospodárskeho významu zmenky predpokladajme, že podnikateľ v rámci svojho finančného portfólia disponuje splatnou zmenkou a predmetnú škodu uhradil prostredníctvom prevodu zmenky, ktorú poškodený prijal. V ďalšom kroku podnikateľ rozanalyzuje príčiny vzniku škody, následne prijme opatrenia na predchádzanie vzniku škody a začne opätovne vytvárať finančnú rezervu. Vznik tejto škody priamo poukazuje na opatrnostný motív, ktorý podnikateľ pri kreovaní finančného portfólia zohľadnil, vďaka čomu vzniknutú škodu znášal podstatne lepšie, ako keby túto finančnú rezervu v podobe splatnej zmenky nemal. V nadväznosti na uchovanie hodnoty majetku a zároveň vhodný výber finančného aktíva pri kreovaní finančného portfólia si dovoľme odporučiť a poukázať na teóriu portfólia,⁶⁸ ktorá podrobnejšie špecifikuje voľbu finančného aktíva a poskytuje „návod“ ako čo najefektívnejšie skombinovať finančné portfólium, vzhľadom na očakávaný výnos a sním spojené riziká, ale aj vzhľadom na transakčné náklady a likviditu jednotlivých aktív.

Realizáciu a užitočnosť funkcie uchovávateľa hodnoty vyjadrenú vo forme zmenky je možné pozorovať, najmä v súkromnom sektore u komerčných bankových subjektov, ktoré zjednodušene povedané ukladajú súčasnú hodnotu hotovostných a bezhotovostných aktív do bankových depozitných zmeniek prevažne za účelom budúcej dispozície, obchodovania, resp. krytia krátkodobých úverov, avšak o tom bližšie v nasledujúcej kapitole.

3.3. Úverová funkcia

Primárnym cieľom podniku z ekonomického hľadiska je spravidla už tradične uvádzaná maximalizácia zisku. V tomto prípade prostriedkom resp. nástrojom maximalizácie zisku je zmenka, prostredníctvom ktorej môže podnikateľ dočasne nadobudnúť finančné prostriedky a využiť ich podľa vlastnej úvahy. Vo väčšine prípadov však tieto finančné aktíva nadobúda za účelom investície do hmotných či nehmotných statkov a ich následného zhodnotenia. Úverová

⁶⁷ Prezumujeme, že podnikateľ ako racionálny ekonomický subjekt, si pre prípad núdze vytvára finančnú rezervu na krytie neočakávaných výdavkov (napr. krytie vzniknutej škody, hospodárskej straty, atď.).

⁶⁸ SIVÁK, Rudolf et al. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-8168-232-2. s. 22.

funkcia zmenky predstavuje základnú funkciu, ktorá je vzájomne prepojená s platobnou funkciou. Zmenky sa od počiatku svojej existencie využívali predovšetkým za účelom vypožičania spravidla hotovostných finančných prostriedkov, ako kvázi súčasné bezúčelové úvery, s tým rozdielom, že záväzky vyplývajúce zo zmenky nemajú kontraktúalnu povahu a sú výlučne abstraktné. „Zjednodušene povedané, zmenka je cenný papier, ktorý sa vystavuje pri pôžičke peňazí alebo nákupe tovaru na úver.“⁶⁹ Úverová funkcia zmenky z pohľadu veriteľa teda spočíva v dočasnom vzdaní sa disponibilných finančných prostriedkov za účelom ich zhodnotenia, za ktoré veriteľ dostane od dlžníka (remitenta) vystavenú zmenku. Naopak z pohľadu dlžníka spočíva úverová funkcia zmenky práve v možnosti krátkodobého ponechania si disponibilných finančných prostriedkov (napr. z hlavného kauzálného záväzkového vzťahu) a jej následná voľná dispozícia, resp. v možnosti dočasného odloženia povinnosti peňažného plnenia. KOTÁSEK vo svojom diele Právo cenných papíru vyjadruje obchodnoprávnu podstatu úverovej funkcie v zmenkových vzťahoch, pričom tvrdí, že: „Z hospodárskeho pohľadu môže placení pomocí směnek představovat jistou formu úvěru, neboť dlužník obvykle získává určitý – větší či menší – odklad placení až do splatnosti směňky. Věřitel nemusí potom čekat až do splatnosti a může potenciální hodnotu směňky okamžité zmobilizovat tím, že ji odprodá dalšímu nabyvateli – např. ji eskontuje u banky.“⁷⁰ Existujú dve alternatívy zhodnotenia zmenky, ktoré sú podmienené poznaním presného dňa splatnosti. V závislosti odo dňa splatnosti zmenky je totiž možné jednoduchým vzorcom na diskont vypočítať úrok ako formu kompenzácie za dočasné vzdanie sa finančných prostriedkov prináležiacich veriteľovi. Podľa uvedenia sumy a dátumu splatnosti môžeme zmenky deliť na:

Ad a) Zmenky s vyplnenou sumou a stanoveným presným dňom splatnosti

V prípade, že poznáme presný deň splatnosti zmenky dokážeme už v momente vystavovania zmenky vypočítať úrok, v závislosti od dohodnutej úrokovej sadzby. Následne sa môžeme rozhodnúť, či vystavíme len jednu zmenku, v ktorej bude suma istiny navýšená o vypočítaný úrok – konečná uvedená suma na zmenke znejúca na peňažné plnenie bude predstavovať súčet sumy istiny a sumy úroku, alebo vystavíme dve samostatné zmenky, pričom na jednej zmenke bude vyplnená len suma poskytovaných peňažných prostriedkov – suma istiny, a na druhej zmenke bude uvedené len zhodnotenie nominálnej hodnoty istiny – suma

⁶⁹ KUDZBEL, Martin. Cenné papiere a finančný trh. Bratislava: MIKA-Conzult, 1999, ISBN 80-967295-7-8. s. 38.

⁷⁰ KOTÁSEK, Josef et al. Právo cenných papíru. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 201.

úroku.⁷¹ ZÁHORCOVÁ uvádza, že: „*Stanovit' presný deň, kedy má nastať plnenie, je možné pri zmenkách so splatnosťou na určitý deň a na určitý čas po dátume vystavenia.*“⁷² Zmenky vystavené na konkrétny deň splatnosti sa nazývajú **fixné zmenky**, pričom sú najčastejšie využívané. Ak sa predložia zmenkovému dlžníkovi v deň splatnosti, dlžník je povinný zaplatiť peňažný záväzok vyplývajúci z titulu zmenky. **Dátozmenky** sú potom zmenky vystavené na určitý čas po dátume vystavenia, z čoho logicky vyplýva, že zmenkový veriteľ je oprávnený požadovať peňažné plnenie po určitom vyjadrenom časovom intervale po dátume splatnosti. Aplikácia dátozmeniek je v praxi je zriedkavá.

Prostredníctvom nižšie uvedeného matematického vzorca je možné vypočítať zhodnotenie zmenky v podobe úroku (diskontný výnos):

$$\text{Hodnota diskontu} = \frac{d \times i \times HZ_n}{r \times 100}$$

d – počet dní do splatnosti

i – úroková sadzba

HZ_n – nominálna hodnota zmenky

r – počet rokov (1 rok = 365 dní)

Ad b) Zmenky s nevyplnenou sumou a/alebo bez stanoveného dňa splatnosti

V prípade, že sa chystáme prijať zmenku, v ktorej úmyselne absentuje údaj splatnosti, špecifikovaná suma, alebo iná obligatórna náležitosť, ktorej absenciu ZZaŠ pripúšťa pod podmienenou prezumpciou určitých okolností, pravdepodobne sa bude jednať **o vistazmenku, zmenku splatnú určitý čas po predložení, prípadne blankozmenku.**

Vistazmenka je zmenkou na videnie, pričom obsahuje modifikovanú klauzulu dátumu splatnosti („po predložení“ alebo „v každom čase“), ktorej podstata spočíva v skutočnosti, že akonáhle sa zmenkový veriteľ rozhodne uplatniť svoj nárok vyplývajúci so zmenky a predloží zmenkovému dlžníkovi zmenku, tak momentom predloženia zmenka nadobúda splatnosť a dlžník je povinný splniť svoj peňažný záväzok.⁷³ V záujme zachovania poctivého

⁷¹ Dve osobitné zmenky t. j. zvlášť pre istinu a zvlášť pre úrok sa vystavujú za účelom uvedenia odlišných dátumov splatnosti

⁷² ZÁHORCOVÁ, Silvia a Katarína STRÁNSKA. Zmenka v obchodnom styku z pohľadu bankovej a súdnej praxe. Bratislava: Slovenská obchodná a priemyselná komora, 2001. ISBN 80-85588-91-9. s. 37.

⁷³ Výnimku môže predstavovať zákazová lehota v podobe doložky, ktorú môže remitent použiť, aby zamedzil „okamžitému“ predloženiu zmenky (predloženiu zmenky v pomerne krátkom časovom horizonte) a následnému plneniu.

obchodného styku sa ustanovilo, že vistazmenky musia byť predložené najneskôr do jedného roka od vystavenia, s možnosťou krátkodobého skrátenia alebo predĺženia lehoty.

Zmenka splatná určitý čas po predložení ako už z názvu vyplýva je zmenka, ktorá nenadobúda splatnosť okamžite po predložení zmenkovému dlžníkovi ako je to v prípade vistazmenky, ale až po uplynutí určitého časového intervalu rovnako ako v prípade zmenky splatnej po určitom čase od vystavenia zmenky. Je taktiež málo-frekventovanou zmenkou, nakoľko pri jej využití môže nastať viacero komplikácií súvisiacich s odmietnutím plnenia, ktorým sa však bližšie v tejto práci venovať nebudeme.

Blankozmenka je modifikáciou regulernej vlastnej alebo cudzej zmenky, ktorá v skutočnosti predstavuje zmenku budúcu, nakoľko v nej úmyselne absentujú niektoré obligatórne náležitosti (napr. údaj splatnosti, presná výška peňažného plnenia),⁷⁴ ktoré po určitej dobe dodatočne vyplní výlučne majiteľ zmenky v závislosti od aktuálneho stavu, čím sa zmenka stane perfektnou (úplnou). Takúto zmenku je následne možné predložiť zmenkovému dlžníkovi a legitímne si nárokovať už dodatočne doplnené peňažné plnenie. „*Hospodárskym dôvodom vydania blankozmenky býva spravidla uzavretie kauzálnej zmluvy medzi zmluvnými partnermi a dohoda o zmenkovom zabezpečení ich kauzálneho vzťahu, v ktorom však v čase potreby odovzdania zmenky nebola zrejmá hodnota predmetu plnenia alebo splatnosť jeho ceny.*“⁷⁵ Samotná blankozmenka ako abstraktný záväzok je vystavovaná spoločne s dohodou o vyplňovacom práve k blankozmenke, v ktorej si zmluvné strany môžu špecifikovať napríklad subjekt oprávnený na doplnenie chýbajúcich údajov, podmienky za akých možno doplniť predmetné údaje, splatnosť a rozsah záväzku, dojednanie úrokovej sadzby, možnosť prevodu, atď. Hospodársky význam blankozmenky z ekonomického hľadiska možno pripísať najmä zhodnocovaniu nominálnej hodnoty istiny dohodnutou úrokovou sadzbou. Práve v dôsledku tejto liberálnej zmluvnej voľnosti dohôd o vyplňovacom práve k blankozmenkám, ktorá umožňuje relatívne výhodne zhodnotenie vo forme úroku sa blankozmenky stali populárnym a vysoko-frekventovaným zabezpečovacím prostriedkom úverových produktov či nástrojom poskytovania bankových záruk komerčných bánk.

Údaj splatnosti na zmenke zohráva dôležitú úlohu, nakoľko záväzne stanovuje čas, v ktorom si zmenkový veriteľ môže legitímne nárokovať peňažné plnenie. Ako bolo vyššie uvedené, existujú aj také modifikácie vlastných a cudzích zmeniek, ktoré pripúšťajú buď

⁷⁴ Úmyselné opomenutie v prípade blankozmenky predstavuje kvázi zákonnú povinnosť, ktorej prípadné nesplnenie (napr. neúmyselné opomenutie v dôsledku nebanlivosti) môže spôsobiť neúčinnosť alebo neplatnosť zmenky.

⁷⁵ ŠMERINGAI, Peter a Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO. Zmenky, Šeky, Akreditívy. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 1993, ISBN 80-88715-02-4. s. 37.

dočasnú absenciu údaju splatnosti pri vystavení zmenky (blankozmenka), alebo aspoň značnú neurčitosť splatnosti zmenky (vistazmenka a zmenka splatná po určitom čase po predložení). Napriek pomernej neurčitosti údaju splatnosti na vybraných typoch zmeniek, resp. úplnej absencií sa v záujme zachovania právnej istoty zákonodarca „poistil“ a ustanovil, že vo všeobecnosti platí prezumpcia, že ak absentuje údaj splatnosti zmenky nespôsobuje to neplatnosť zmenky, ale zmenka sa považuje za splatnú na videnie (vistazmenku). Práve vistazmenka a zmenka splatná po určitom čase po predložení sú typy zmeniek, pri ktorých sme zámerne opomenuli ich hospodársky význam z hľadiska ich úverovej funkcie, aby sme ju mohli komplexne zhrnúť na konci tejto podkapitoly. Pri týchto zmenkách hlavne z pohľadu veriteľov, má nezanedbateľný význam, najmä jedna fakultatívna zmenková doložka, a tou je úroková doložka, ktorá stanovuje úrokovú sadzbu, a teda vyjadruje úročenie zmenkovej sumy touto sadzbou. V úrokovej doložke, tak možno odpozorovať vygradovanie úverovej funkcie zmenky, nakoľko stanovením výšky úrokovej sadzby môžeme vopred očakávať finančné zhodnotenie v podobe požadovaného úroku ako odmeny za dočasné vzdanie sa dispozície s finančnými prostriedkami.

3.4. Odvođené funkcie zmeniek

3.4.1. Legitimačná funkcia

Z genézy zmenkového práva možno odsledovať fluktuáciu hospodárskeho významu inštitútu zmenky, ktorá sa menila najmä v závislosti od dopytu po tomto, (z historického hľadiska zmeniek) predovšetkým platobnom a úverovom nástroji. Ako bolo už uvedené v kapitole dva, zmenka je osobitný druh listiny – má charakter hmotného substrátu, v ktorom sú inkorporované práva, ktoré oprávňujú vlastníka resp. držiteľa zmenky disponovať so zmenkou, no najmä legitímne požadovať peňažné plnenie od zmenkového dlžníka vyplývajúce z titulu obligačného záväzku t. j. zo zmenky. Legitimačná funkcia zmenky sa viaže predovšetkým na inštitút indosamentu, prostredníctvom ktorého môže indosant previesť rubopisom zmenku a z nej vyplývajúce práva na indosatára v zmysle ZZaŠ. Avšak predmetnú funkciu nemožno stotožňovať výlučne s prevodom zmenky, ale aj so samotnou emisiou zmenky a jej následným odovzdaním zmenkovému veriteľovi (nakoľko emisia podmieňuje indosáciu zmenky). Ak by totiž nebola zmenka emitovaná, nikdy by nevznikol zmenkovo-záväzkový vzťah, lebo by zmenka neexistovala, z čoho logicky vyplýva, že by nebolo možné dobromyseľne previesť zmenku a práva s ňou spojené prostredníctvom rubopisu na tretiu osobu. CIRÁK, vo svojom diele v súvislosti s nadobudnutím zmenky oprávnenou osobou uvádza: „*Pre vznik zmenkovej obligácie sa v slovenskom práve vždy vyžaduje tzv. emisia*

*zmenky, t. j. aby sa jej prvý majiteľ (remitent) stal vlastníkom cenného papiera tradíciou (vydaním) od dlžníka.*⁷⁶ Následne je nevyhnutné v tejto etape obligačný proces zavŕšiť odovzdaním samotnej listinnej zmenky, ktorá predstavuje vecné oprávnenie, ktorým zmenkový veriteľ preukazuje svoju legitímnosť požadovať výkon práv a povinností vyplývajúcich zo zmenky. Na čo už len profesor CIRÁK dodáva, že až: „*V okamihu odovzdania sa remitent ako zmenkový veriteľ stáva právne legitimovanou osobou na výkon zmenkových oprávnení.*“⁷⁷

V súvislosti s legitimačnou funkciou si Vás ešte dovoľíme zoznámiť s problematikou originálnej listinnej zmenky resp. rovnopisom zmenky a jej kópiou/odpisom. V princípe každý majiteľ zmenky má právo od pôvodného remitenta zmenky požadovať vystavenie rovnopisu, alebo vystavenie kópie zmenky, a to na vlastné náklady. Hlavným účelom vyhotovenia viacerých rovnopisov je zabezpečiť tak zmenu pred prípadnými neočakávanými negatívnymi okolnosťami, v dôsledku ktorých by mohlo dôjsť k zničeniu, strate či odcudzeniu zmenky, a tým k zániku nároku na stanovené peňažné plnenie. Jedným z možným dôvodov na vystavenie rovnopisu, resp odpisu by mohla byť jeho následná indosácia, tu si však treba uvedomiť, že v prípade prevodu konkrétneho rovnopisu zmenky pod daným poradovým číslom zodpovedá za peňažné plnenie samostatne indosatár, a to za každý indosovaný rovnopis osobitne. Podstatný rozdiel medzi odpisom a rovnopisom zmenky spočíva v legitímnom oprávnení majiteľa zmenky požadovať z titulu splatného odpisu zmenky resp. rovnopisu zmenky peňažné plnenie od zmenkového dlžníka. Legitímne vymáhať zmenkový nárok a dožadovať sa tým splnenia obligačného záväzku znejúceho na peňažnú sumu je možné výlučne z titulu originálnej zmenky t. j. prvopisu zmenky, respektíve na základe rovnopisu zmenky označenom pod poradovým číslom, avšak nie z titulu kópie či odpisu zmenky, nakoľko v nich absentujú podpisy vystaviteľa a akceptanta, ktoré tvoria podstatné náležitosti zmenky. Na záver už iba dodávame, že k hospodárskemu významu zmeniek vo veľkej miere prispieva aj legitimačná funkcia, prostredníctvom ktorej je možné relatívne jednoduchým spôsobom zistiť, či sa jedná o oprávnenú osobu (veriteľa), ktorá je vecne legitimovaná požadovať plnenie od zmenkového dlžníka, čo v konečnom dôsledku zvyšuje právnu istotu v oblasti zmenkového práva.

⁷⁶ CIRÁK, Ján a Daniela GANDŽALOVÁ a Michal CIRÁK. Základy zmenkového práva. Banská Bystrica: Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-0929-1. s. 14.

⁷⁷ CIRÁK, Ján a Daniela GANDŽALOVÁ a Michal CIRÁK. Základy zmenkového práva. Banská Bystrica: Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-0929-1. s. 14.

3.4.2. Prevodná funkcia

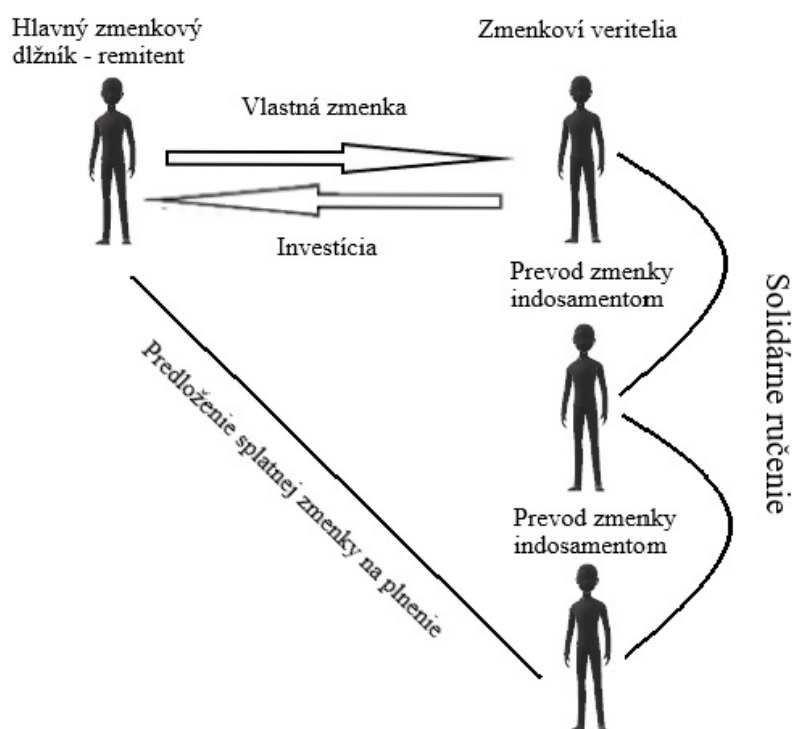
Ako už vyplýva z názvu tejto časti, prevodná funkcia zmenky je odvodenou funkciou zmenky, ktorá opätovne odkazuje na jeden z právnych účinkov spojených s prevodom zmenky indosamentom podľa osobitnej legislatívnej úpravy v ust. § 11 až § 20 ZZaŠ. Indosament či rubopis sme si charakterizovali pri genéze tohto inštitútu v podkapitole 1.3., preto sa mu nebudeme venovať tak podrobne a len stručne zdôrazníme dôležité informácie významné pre hospodársky kontext tejto funkcie. Pre krátke pripomenutie si dovoľíme zhrnúť inštitút rubopisu. V súvislosti s indosamentom Jablonka uvádza výstižnú definíciu: „*Indosament je jednostranným vyhlásením doterajšieho majiteľa zmenky, že práva zo zmenky sa prevádzajú na nového majiteľa.*“⁷⁸ Podotýkame, že indosament je taktiež druh zmenkovej doložky, ktorá prioritne prináleží remitentovi zmenky ako potenciálna zákonná možnosť prevodu vlastníckych práv ku zmenke vrátane práv vyplývajúcich zo zmenky. Podmienka pre platný prevod vlastníckych práv k zmenke vyplýva zo samotnej podstaty zmenky – t. j. skutočnosť, že zmenka je nedeliteľný cenný papier, a teda paradoxne možno previesť rubopisom výlučne všetky práva prameniace so zmenky, na rozdiel od cesie upravenej v ust. § 524 a nasl. ObčZ, ktorá pripúšťa rozdelenie postupovanej pohľadávky, a teda umožňuje postúpiť jednotlivé práva osobitne. Vo všeobecnosti je prevoditeľnosť zmenky neobmedzená, čo výrazne posilňuje jej hospodársky význam, nakoľko pôvodný vystaviteľ zmenky je oprávnený previesť zmenku rubopisom, na ktorúkoľvek spôsobilú tretiu osobu. (okrem seba – v dôsledku zákazu) Výnimku môže tvoriť tzv. rektadoložka, ktorá by v prípade jej aplikácie na zmenke spôsobila legálne obmedzenie dispozičného práva. Po prvé by znemožnila prevod rubopisom a obmedzila by ho tým výlučne na prevod postúpením (cesiou), v dôsledku čoho by došlo aj k čiastočnému obmedzeniu obchodovateľnosti so zmenkou ako cenným papierom na peňažnom trhu a taktiež na medzibankovom trhu. Po druhé by mohla prerušiť nepretržitý rad indosatárov, ktorí solidárne ručia za (nimi indosovanú predmetnú) zmenku, v dôsledku čoho by sa takáto zmenka po prechode životným cyklom stala „dospelou“, t. j. splatnou a spôsobilou len na konečný zánik uhradením peňažného záväzku zmenkovým dlžníkom.

3.4.3. Garančná/Zabezpečovacia funkcia

Zmenková garančná funkcia je priamo zo zákona naviazaná na prevod zmenky rubopisom, pričom jej zabezpečovací charakter má neopomenuteľný hospodársky význam, nakoľko znižuje

⁷⁸ ŽITŇANSKÁ, Lucia, et al. Obchodné právo: Obchodné spoločnosti. 2. vydanie. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. s r.o., 2013. ISBN 978-80-89635-05-4. s. 605.

investičné riziko a podporuje obeh zmenky. Zabezpečovací efekt zmenky uist'uje veriteľov, že v prípade vzniku negatívnej trhovej odchýlky (napríklad pokles bonity zmenkového dlžníka), ktorá by ohrozila investíciu zhmotnenú v zmenke nastupuje garančná funkcia indosovanej zmenky, ktorá spôsobuje reťazenie solidárnych ručiteľských subjektov, v rámci zodpovednostnej hierarchie zmenkových majiteľov. V dôsledku tohto nepretržitého hierarchického zodpovednostného vzťahu je v prípade insolventnosti hlavného zmenkového dlžníka posledný zmenkový veriteľ – indosatár zaviazaný splniť peňažný záväzok novému zmenkovému veriteľovi – indosantovi ako osobe, na ktorú previedol vlastnícke právo ku zmenke.

Obrázok 3 - Solidárne ručenie veriteľov indosovanej zmenky
Zdroj: Vlastné spracovanie

Pôvodný veriteľ – indosatár je de facto v postavení nepriameho dlžníka, ktorý solidárne ručí za peňažný záväzok, pričom v prípade, že uhradí peňažné plnenie z titulu zmenky namiesto dlžníka vzniká mu regresný nárok voči všetkým predchádzajúcim majiteľom zmenky. V podstate veci každý indosant, ktorý zmenku nadobudol a následne previedol rubopisom na tretí subjekt solidárne zodpovedá svojim právnym nástupcom za čiastočné alebo úplné uspokojenie pohľadávky zo zmenky. Úplné splnenie peňažného záväzku jedným zo solidárnych nepriamych dlžníkov oslobodzuje aj ostatných a záväzok zo zmenky zaniká. V súvislosti s regresným nárokom je nutné spomenúť, že majiteľ zmenky za predpokladu nepretržitého radu

indosantov si pri uhradenej zmenkovej sume je oprávnený od predchádzajúcich majiteľov nárokovať aj trovy spojené s podaním protestu, šesťpercentné úroky odo dňa splatnosti ako aj odmenu vo výške jednej tretiny percenta zmenkovej sumy.

V nadväznosti na vyššie uvedené si dovoľíme konštatovať, že s rozvojom obchodu do súčasnej podoby inštitút zmenky nadobudol dôležitý hospodársky význam, najmä kvôli zabezpečovacej funkcii indosamentu zmenky, nie len medzi podnikateľmi, ale aj medzi jednotlivými bankovými subjektmi, ktoré si v poslednej dobe osvojili zmenku ako zabezpečovací inštitút úverových produktov.

3.4.4. Zmenka ako prostriedok budúcich platieb

V súvislosti s budúcimi platbami bolo nevyhnutné zabezpečiť stabilitu hodnoty peňazí – jej kúpnu silu v čase, ktorá napr. v 15. storočí v dôsledku veľkého prílevu drahých kovov spojeného so zámorskými objavmi vo veľkej miere devalorizovala menu.⁷⁹ V dôsledku kolísania hodnoty peňazí v čase sa začína objavovať špekulačný motív spojený s držbou cenných papierov, ktorého podstata tkvie v možnosti obchodovateľnosti s cennými papiermi na burzách, a teda s možnosťou relatívne rýchleho finančného zvýhodnenia svojej situácie, v dôsledku zhodnotenia meny, v závislosti od očakávanej kurzovej hodnoty peňazí. Gonda v diele EKONÓMIA interpretuje špekulačný motív držby peňazí: „Špekulačný motív je nepriamoúmerný úrokovej miere: čím je úroková miera vyššia, tým majú ekonomické subjekty väčší záujem investovať a menší záujem držať peniaze v podobe peňažnej zásoby.“⁸⁰ Z tejto teórie vyplýva, že hospodárske subjekty na trhu podmieňujú svoje rozhodnutia dopytu po peniazoch, pričom v závislosti od vývoja úrokovej miery, buď uprednostňujú úspory (držba peňazí) a presúvajú finančné aktíva do rôznych komodít, na ktoré prípadný negatívny dopad inflačných tlakov nemá takmer žiaden dosah, alebo naopak uprednostňujú investície a preto obchodujú a zhodnocujú svoje finančné aktíva. Vzhľadom k tomu, že aj zmenka je druhom obchodovateľného cenného papiera, ktorý v sebe zhmotňuje záväzok na peňažné plnenie, tak aj jej nominálna hodnota podlieha potenciálnemu zhodnoteniu, alebo naopak znehodnoteniu v závislosti od cyklického vývoja kurzových menových hodnôt. Pre aplikáciu znehodnotenia zmenky si dovoľíme uviesť vlastný praktický príklad:

Predstavme si bežnú obchodno-záväzkovú situáciu v SR medzi dvomi podnikateľmi, ktorí uzatvorili v októbri 2017 kauzálny zmluvný vzťah (kúpna zmluva) predmetom, ktorého bola

⁷⁹ Devalorizácia je znehodnotenie meny spôsobené poklesom kúpnej sily menovitej hodnoty peňazí, ktoré je spojené s inflačnými tlakmi, laicky povedané ide o znehodnotenie peňazí, nakoľko rovnaké množstvo tovarov sa len vymieňa za väčšie množstvo peňazí.

⁸⁰ LISÝ, Ján a kol. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, spol s r.o., 2011. ISBN 978-80-8078-406-5. s. 455.

kúpa 2.000 ks jednotiek stavebného materiálu, pričom cena bola stanovená na 10.000,- Eur a dojednali si, že záväzok bude uhradený prostredníctvom vystavenia vlastnej zmenky na rad so splatnosťou 6 mesiacov. Dodávateľ riadne a včas dodal objednávateľovi 2.000 ks jednotiek stavebného materiálu, za čo mu objednávateľ vystavil a odovzdal vlastnú zmenku na rad v nominálnej hodnote 10.000,- Eur, splatnú v marci 2018 v mieste sídla dodávateľa. (Vychádzame z predpokladu, že SR je otvorenou trhovou ekonomikou napojenou prevažne na nemeckú ekonomiku.) Predstavme si, že v dôsledku veľkého finančného podvodu zameraného na emitovanie falošných peňazí v Nemecku (v novembri 2017) boli uzatvorené nemecké hranice a obmedzený akýkoľvek zahraničný obchod. V dôsledku tejto reštrikcie ako aj navýšenia objemu peňazí v ekonomike o falošné peniaze vznikla v decembri 2017 v Nemecku inflačná kríza, ktorá výrazne oslabila menu Euro a zasiahla aj okolité členské štáty. Vzhľadom k tomu, že sa falošné peniaze dostali aj na trh SR, ktorý je vo veľkej miere závislý od importu a exportu tovarov a služieb z Nemecka, jednou z najviac postihnutou krajinou bolo práve Slovensko. Na Slovensku vypukla kríza, ktorá dosiahla svoj vrchol práve v marci 2018, kedy sa vlastná zmenka dodávateľa stala splatnou. Avšak kvôli vysokej inflácii, ktorá znehodnotila menu vlastná zmenka znejúca na 10.000,- Eur prakticky stratila hodnotu, čo zvýhodnilo pozíciu objednávateľa, ktorý bol v postavení zmenkového dlžníka. Devalvácia meny infláciou spôsobila, že sa zmenila kúpna sila peňazí v čase a tak zmenka v nominálnej hodnote 10.000,- Eur mala koncom marca 2018 reálnu hodnotu len 1.000,- Eur, takže po predložení zmenky objednávateľ s ochotou zaplatil. Istou (aj keď chabou) formou ochrany a predchádzania potenciálnym rizikám spojených so zmenou kúpnej sily meny v čase v súvislosti so zmenkou môže byť inštitút doložky o efektívnom platení, v dôsledku ktorej sa subjekt zmenkového vzťahu čiastočne chráni pred prípadným očakávaným kolísaním menového kurzu menej spoľahlivých mien, tým že v tejto doložke uvedie príslub, resp. príkaz zaplatiť sumu uvedenú na zmenke v konkrétnej stabilnejšej mene, ktorá nemá výraznejšiu fluktuáciu kurzu. V našom praktickom príklade by mohla doložka o efektívnom platení znieť napríklad na menu amerického dollaru, čím by mohol byť veriteľ v o niečo lepšom postavení, nakoľko by sa ho inflačné tlaky a znehodnotenie meny nedotklo v takej veľkej miere. Avšak pre doplnenie, náš praktický príklad bol účelovo prispôbený znehodnoteniu, ktoré sa nedalo očakávať, ktorému by bolo ťažké predísť. Spravidla sa poklesu hodnoty takmer nedá predísť nakoľko jednotlivé trhy sú vzájomne prepojené a tak komplexné, že prípadná kríza vyvolaná infláciou spôsobí recesiú, ktorá spravidla zasiahne viac trhov (v prípade väčšej krízy zasiahne všetky trhy), takže sa jej v konečnom dôsledku nedá ideálne predísť.

ZÁVER

Zmenky ako finančné aktíva, ale aj celkovo zmenkové právo je pomerne komplikovanou problematikou s mnohými výnimkami, ktorú pre jej správne využitie je nutné pochopiť. V úvode práce sme si stanovili viacero realizovateľných cieľov, ktoré sme touto prácou chceli dosiahnuť. Jedným z hlavných cieľov záverečnej práce bola snaha poskytnúť relatívne komplexný náhľad do zmenkového práva s dôrazom na hospodársky význam zmeniek, ako aj prípadné zvýšenie záujmu o zmenky prostredníctvom poukázania na časté chyby a správne využívanie zmeniek.

Z historického kontextu prvej kapitoly jednoznačne vyplýva, že zmenka sa počas niekoľkých storočí modifikácií dostala do povedomia vtedajších podnikateľov a vydobyla si postavenie významného platobného a úverového nástroja. Prelomový prínos zabezpečili dlho odmietané inštitúty akceptu a indosamentu zmenky, ktoré tak prispeli nielen k vyššej právnej istote v súkromnoprávnom sektore, ale aj k zjednodušeniu prevodu vlastníckych práv ku zmenkám ako aj práv vyplývajúcich zo zmeniek. Významný posun v zmenkovom práve nastal aj unifikáciou početných zmenkových zákonov a jej následnou kodifikáciou, ktorá sa po všetkých medzinárodných snahách o zjednotenie prevzala a s menšími zmenami odzrkadlila v zmenkovom a šekovom zákone, dodnes platnom v právnom poriadku SR.

Postupne ako sme sa podrobnejšie zoznamovali s problematikou zmenkového práva sme analytickými, indukčnými, dedukčnými a komparatívnymi metódami pochopili reálny sledovaný účel zákonodarcu, ako aj nezanedbateľný hospodársky význam zmenky. V prvom momente bolo nutné zaradiť zmenky pod určitú širšiu skupinu finančných aktív. Zmenku sme zaradili a vymedzili ako nezastupiteľný, cirkulačný, obchodovateľný, investičný cenný papier abstraktného charakteru, s konštitutívnymi obligačnými účinkami, ktorý vo všeobecnosti môže byť predmetom obehu prevažne na peňažnom trhu. Poskytli sme rôzne názory a definície viacerých odborníkov z oblasti zmenkového práva, pričom sme uviedli aj vlastnú definíciu, v ktorej sme zmenku charakterizovali takto: Zmenka – cambio – lettera di cambio inak nazývaná aj ako skriptúra je vo všeobecnosti druh dokonalého, obchodovateľného cenného papiera v zákonom stanovenej forme, ktorý zaväzuje určitú osobu poskytnúť oprávnenej osobe, alebo majiteľovi/držiteľovi peňažné plnenie v stanovenej výške. V nadväznosti na základnú druhovú klasifikáciu zmenky sme osobitne charakterizovali zmenku vlastnú a zmenku cudziu, vrátane zmenkovo-právnych vzťahov medzi jednotlivými účastníkmi, pričom sme jednotne vymedzili a vysvetlili obligatórne formálne a obsahové náležitosti vlastnej zmenky, ktoré boli až na niekoľko výnimiek totožné so zákonnými náležitosťami cudzej zmenky, pri ktorej sme uviedli aj demonštratívny výpočet fakultatívnych obsahových náležitostí.

Nosnými piliermi práce však boli jednotlivé funkcie a ich hospodársky význam, v ktorých zmenka vystupovala nielen ako platobný prostriedok súčasných a budúcich platieb, ale aj ako prostriedok uchovávateľa hodnoty v čase, úverový nástroj, resp. zabezpečovací inštitút. Dovoľme si konštatovať, že vznik veľkej väčšiny zmenkových vzťahov je podmienený hlavným kauzálnym vzťahom veriteľa a dlžníka, ktorý vznikol spravidla pred vystavením zmenky, v rámci ktorého sa zmluvné strany dohodli na využití zmenky v postavení platobného alebo zabezpečovacieho prostriedku. Napriek tejto skutočnosti je však pohľadávka zo zmenky úplne nezávislá od tohto príčinného záväzkového vzťahu, nakoľko zmenka je výlučne bezpodmienečný abstraktný peňažný záväzok. Za dôležitú považujeme aj skutočnosť, že zmenka v postavení platobného prostriedku nie je legitímnym zákonným nástrojom, prostredníctvom ktorého možno platiť peňažné dlhy, bez predchádzajúcej korektnej dohody s veriteľom, nakoľko nikoho nemožno nútiť, aby prijal zmenku ako platidlo. Ako sme demonštrovali prácou je badateľné, že dispozícia so zmenkou môže prinášať mnoho výhod ale aj nevýhod, koniec koncov tak ako to už tradične býva pri všetkých ostatných finančných aktívach. Niekoľkokrát sme zdôrazňovali, že zmenka je investičný cenný papier, ktorého benefity môžu využiť najmä ekonomické subjekty, jednak pri tvorbe finančného portfólia, ako aj pri krytí neočakávaných výdavkov, nákladov a v konečnom dôsledku aj stratách. V snahe poukázať na hospodársky význam zmenky, jej rôznorodé ekonomické a právne ponímanie, respektíve potenciálne využitie v súkromnom sektore, najmä v bežnej obchodnej a bankovej praxi, sme od zdôrazňovania významu splatnosti zmeniek a ich rôznych modifikácií, plynule prešli k legitimačnej funkcii zmenky, z titulu ktorej je oprávnená osoba v postavení zmenkového veriteľa požadovať plnenie peňažného záväzku. Pre zaujímavosť sme poukázali aj na možný vzťah a vplyv inflácie, jednej z mnohých makroekonomických veličín, na hodnotu peňažného záväzku zhmotneného v zmenke, ktorý tak ako väčšina finančných aktív podlieha živelnému trhovému mechanizmu. Avšak aj napriek všetkých pochybnostiam nemožno zanedbať významný hospodársky vplyv zmenky ako úverového, resp. investičného prostriedku a to aj napriek skutočnosti, že z dlhodobého hľadiska sa jej podiel v národnom hospodárstve, ale najmä v súkromnoprávnej obchodnej a bankovej praxi v súčasnosti zužuje prevažne na zabezpečovanie vybraných úverových produktov alebo na poskytovanie bankových záruk.

Veríme, že táto práca čitateľov zaujala a v konečnom dôsledku prispela k zvýšeniu záujmu o zmenky, ako aj k zvýšeniu právneho povedomia čitateľov v tak komplexnej oblasti akou je zmenkové právo.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

CIRÁK, Ján a Daniela GANDŽALOVÁ a Michal CIRÁK. *Základy zmenkového práva*. Banská Bystrica: Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-0929-1.

CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. *Zmenkové právo v Slovenskej republike*. Bratislava: Právnická fakulta UK, 1998. ISBN 80-7160-102-0.

CIRÁK, Ján a Peter ŠMERINGAI. *Zmenky v praxi a podnikaní*. Bratislava: Petrus, 1999. ISBN 80-88939-03-8.

JABLONKA, Branislav. *Zmenkový a šekový zákon: Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN: 978-80-8168-721-1.

KOTÁSEK, Josef et al. *Právo cenných papírů*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-515-2.

KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-785-5.

KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zmenky*. Žilina: Komora komerčných právnikov SR, 1994, ISBN 80-967201-8-X.

KUDZBEL, Martin. *Cenné papiere a finančný trh*. Bratislava: MIKA-Conzult, 1999, ISBN 80-967295-7-8.

LISÝ, Ján a kol. *Ekonomia*. Bratislava: Iura Edition, spol s r.o., 2011. ISBN 978-80-8078-406-5.

SIVÁK, Rudolf et al. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-8168-232-2.

SPIŠIAK, Ján. *Zmenkové právo podľa Ženevských konvencií*. Bratislava: Nákladom právnickej jednoty na Slovensku, 1940.

ŠMERINGAI, Peter a Jaroslav FRIDRICH a Ladislav BALKO. *Zmenky, Šeky, Akreditívy*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 1993, ISBN 80-88715-02-4.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení a doplnení neskorších ústavných zákonov
ZÁHORCOVÁ, Silvia a Katarína STRÁNSKA. *Zmenka v obchodnom styku z pohľadu bankovej a súdnej praxe*. Bratislava: Slovenská obchodná a priemyselná komora, 2001. ISBN 80-85588-91-9.

Zákon č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník v znení a doplnení neskorších predpisov

Zákon č 191/1950 Z. z. Zmenkový a šekový zákon v znení a doplnení neskorších predpisov

Zákon č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník v znení a doplnení neskorších predpisov

Zákon č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ŽITŇANSKÁ, Lucia, et al. *Obchodné právo: Obchodné spoločnosti*. 2. vydanie. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. s r.o., 2013. ISBN 978-80-89635-05-4.